БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 178 (8398)
ИЮЛИИН 30
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Арад зоной бэеын элүүрые һайнаар сахиха

Коммунистическэ партиин аша туһаар манай бурят-монгол арадай ажабайдалынь танигдахаар бэшээр хубилһан байна. Манай республикада соёл культурын ургалтын элитэ гэршын нэгэниинь арадай элүүрые хамгаалгын хүгжэлтэ болоно. Хэрбээ Октябриин революциин урда тээ республикымнай газар дээрэ оройдоол 14 врач, дунда эрдэмтэй медицинскэ 44 хүдэлмэрилэгшэд байгаа һаа, харин мүнөө үедэ 850 врач, дунда эрдэмтэй 3300 шахуу медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Республика доторнай олон тоото больница, диспансер, санатори ба медицинскэ бусад зургаанууд бии.

Арадай элүүрые сахиха нангин хэрэгтэ манай врачууд мэргэжэл шадабаряа, хүсэ шадалаа гамнангүй үгэжэ, коммунизмын арюун һайхан ордоние барилсажа байһан улад зоной бэеын элүүрые энэрхы ёһоор хамгаална.

Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда оролдосотой һайн ажалаараа шалгарһан хүнүүд олон. Тэдэнэр улад зоной дунда хүндэтэй болонхой. Курумканай аймагай олон үхибүүдэй эхэ Е. Цыренова иигэжэ бэшэнэ: «Гурба һарын урда тээ ехэ хүндөөр үбшэлжэ, мэдээгүй байхадамни намайе аймагай больницада оруулһан байгаа. Мүнөө би эдэгээб. Совет арадай аша туһада дахин хүсэ шадалаа үгэжэ шадаха болоһондоо омогорхон баярланаб. Минии ами наһые абарһан габьяата врачууд Ц. Б. Харпухаева болон С. И. Тычина гэгшэдтэ үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэнэб».

Хүдөө ажахые эрид хүгжөөхын түлөө эршэтэйгээр тэмсэжэ байһан колхознигуудта, МТС болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ медицинскэ туһаламжа саг соонь үзүүлхэ гээшэ шухала хэрэг мүн. Энэ талаар элүүрые сахиха зургаанууд һүүлэй жэлнүүдтэ горьтойхон хүдэлмэри хээ. Фермэ болон отара дээрэ ажаллагшадта медицинскэ туһаламжа үзүүлхын тула участково больница болон амбулаторинуудай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө гаража, хүн зоние эрьежэ байдаг болонхой. Жэшээнь, Иволгын аймагай Гильбирын участково больницые даагша Н. Б. Мясоедова, Кяхтын аймагай Ехэ-Нугын участково больницые даагша И. В. Честюнин, Зэдын аймагай Боргойн совхозой больницые даагша З. И. Якушева болон бусад залуу врачууд һайн дүй дүршэлтэй аргашад байхаһаа гадна, арад зоной дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулалсадаг юм. Республикын медицинскэ түрүү хүдэлмэрилэгшэд мэргэжэл шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, наукын туилалтануудые ажалдаа шуумгайгаар нэбтэрүүлжэ, ариг сэбэрые сахиха, элдэб үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэрие үргэнөөр ябуулха хэрэгтэ хамаг бүхы анхаралаа хандуулна.

Арад зоной элүүрые сахилгые бүри һайнаар эмхидхэхэ арга боломжын байбашье, зарим газарта медицинскэ эмхи зургаанууд үшөөл хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Илангаяа хүдөө нютагуудта ажаһуудаг зоной эрилтэнүүд дүүрэнээр хангагданагүй. Малай фермэ болон таряан ажал дээрэ, модо бэлэдхэлэй участогууд болон загаһашадай бригаданууд дээрэ ажаллагшадай культурно-ажаһуудалай эрилтые дүүргэхэ, тэдэнэй бэеын элүүрые хамгаалха хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд үшөөл байһаар. Хүдөө нютагуудай ажалшадай хэжэ байһан хүдэлмэриеэ орхижо, эмнэлгын газарта ерэхэдэнь, заримдаа тэдээндэ ёһотой туһаламжа үзүүлэгдэдэггүй, хэрэгтэй эм домын байдаггүй юм. Хэтэрхэдээ зарим врачууд үбшэнтэндэ хэрзэгыгээр хандадаг, туһаламжа мүртэйгөөр үзүүлдэггүй байна. Жэшээнь, Иволгын аймагай амбулаториин хүүгэдэй врач И. В. Чекина гэгшэ аргалуулхаяа ерэһэн зонтой һайнаар хөөрэлдэжэ, үбшэлһэн шалтагааниинь элирхэйлээд, эмнэхэ аргалхын орондо, нэгэтэ бэшэ хэрзэгыгээр хандажа, үбшэнтэндэ ёһотой зүбшөөл үгэдэггүй байгаа. Мүн бусадшье газарта тиимэ ябадал хаа-яа дайралдадаг.

Хүдөө нютагуудта санитарно-һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулжа, ариг сэбэрые сахиха гээшэ тон шухала. Гэбэшье, энэ талаар зарим газарта мүртэй юумэ хэгдэнэгүй. Жэшээнь, Мухаршэбэртэ (аймагай элүүрые сахиха таһагые даагшань нүхэр М. Д. Гармаев, аймагай больницын главна врач Р. И. Кутузова, совхоз, колхозуудай холын фермэ, гүүртэнүүд, тэрэшэлэн хүдөөгэй тосхонуудта санитарно-һэргылэмжын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана, энэ хэрэгтэ үргэн олониитэ элсүүлэгдэнэгүй. Олон зоной дунда ариг сэбэр сахиулжа, элдэб үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулха үүргэеэ республикын санитарно-гэгээрэлэй байшан (главна врачынь нүхэр А. В. Олейникова) хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Мүнөө үедэ врачууд нүүдэл культбазануудтай хамта бригада болон фермэнүүд дээгүүр ябалсажа, улад зоной бэеын элүүрые сахиха, тэдээндэ медицинскэ туһаламжа байра дээрэнь үзүүлхэ уялгатай.

Республикын Элүүрые хамгаалгын министерство ба тэрэнэй нютагуудтахи эмхи зургаанууд хүдөөгэй ажалшадай бэеын элүүрые сахиха хэрэгые һайжаруулхын тулада зохихо хэмжээ абаха ёһотой. Тэрэшэлэн арад зоной дунда санитарно-гэгээрэлэй асуудалнуудаар лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүдые олоор үнгэргэхэ шухала.

Манай республикада жэл бүри залуу врачууд хүдэлхэеэ ерэдэг. Тэдэнэрэй культурно-ажаһуудалай эрилтые гүйсэд хангаха, илангаяа хүдэлмэридэнь туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал табигдаха зэргэтэй. Медицинскэ кадрнуудые нэгэ газартань һуурижуулха асуудалда горьтойхон анхарал табигдаха ёһотой.

Нютагуудтахи партийна, советскэ органуудай зорилгонь юуб гэхэдэ, медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэри болон материальна базые улам һайжаруулха, кадрнуудыень зүбөөр хубаарилан табиха, тэдэниие политическээр хүмүүжүүлхэ, ажалайнь мэргэжэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Шэнэ газарай совхозуудта гэр байра олоор баригдана

Шэнэ газар дээрэхи совхозуудта энэ жэлдэ 300 мянга гаран квадратна метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада үгтөө. Тэрээнһээ гадна, РСФСР-эй хүдөө ажахын министерство энэ жэлдэ 54 һургуули, 29 больница, хүүгэдэй 75 сад, 39 ясли, 156 магазин, 50 столово барихаар хараалаа. Эд хэрэглэгшэдэй кооперации нүүдэл худалдаа наймаа эмхидхэжэ, арад зониие элдэб эд бараагаар хангаха юм. Совхозуудта дүй дүршэлтэй болоһон поварнууд, хилээмэ баригшад эльгээгдэхэ байна.

Дээдэ, дунда эрдэмтэй болоһон клубай, библиотекын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ газар дээрэхи совхозуудта ошохонь. Шэнэ газар дээрэ ажаллагшадта медицинскэ туһаламжа һайнаар үзүүлэгдэдэг боложо байна. Совхозуудай больницанууд болон амбулаторинууд шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр, элдэб хэрэгсэлээр хангагдана.

Совхозуудта ажалладаг хүдэлмэришэдэй байра байдалые һайжаруулха хэрэгтэ олон миллион түхэриг гаргашалагдана.

(ТАСС).

Республикын колхозуудай сабшалан дээрэһээ

Силос ехээр дарахань

Ториин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель ниитынгээ малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ арга боломжонуудай нэгэн — тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ анхарал табина.

Тус колхоз энэ жэлдэ 200 га кукуруза, 410 га зеленко, 40 га наран сэсэг таряа. Мүн 5 гектарта тэжээлэй корнеплод таригданхай. Мүнөө жэл бороо хура элбэгтэй байжа, ургаса урданайхиһаа үлүү һайн.

Жэгдээр, удхэн үндэрөөр урган байһан хүхэ ногоон кукуруза, зеленкын талмай хүнэй сэдьхэл зүрхэ баярлуулмаар болонхой.

Энээнһээ урда жэлнүүдтэ малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэгдэжэ шадагдадаггүй байһан дээрэһээ малһаа ашаг шэмэ багаар абтадаг байгаа.

Харин энэ жэлдэ тус колхоз үнеэн бүридэ 8—10 тонноһоо бага бэшые, дүн хамтадаа 2500 тонно силос дараха байна.

Урданайнь силоснэ траншей болон башнинууд оройдоо 1500 тонно багтаамжатай байгаа. Тиимэ дээрэһээ колхознигууд болон механизаторнууд хамтадаа оролдожо, силоснэ барилгануудые колхозой фермэнүүд шадар олоор хэнэ. Мүн колхоздо силоснэ барилгадань шефүүд ехэ туһа хүргэнэ. Жэшээлхэдэ, партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд 100 тонно багтаха бетонированнэ силоснэ набтар башни барижа, шефскэ туһаламжа хүргэбэ. Барилгада хүдэлһэн Э. Браун, А. Бадмаев, Чимитов болон бусад үдэрэйнгөө нормые хододоо үлүүлэн дүүргэжэ байгаа.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхидой ниитынгээ малда бардам хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлдэжэ шадаха байһаниинь дамжаггүй.

М. Цаганов.

Үбһэ хуряалгада мүрысэнэ

«Коммунизм» колхоз аймаг соогоо олохон малтай артель мүн. Энэ артельдэ 25 мянган хонид, 2000 толгой эбэртэ бодо мал, 600 толгой адуу морид бии юм.

Эдэ малые садхаланаар тобир тарган ондо оруулхын ба ашаг шэмэ ехээр абахын тулада, шанар һайнтай тэжээл ехээр бэлэдхэхэ шухала. Түсэбэй ёһоор энэ жэлдэ 24 мянга гаран центнер үбһэ сабшажа абаха ёһотой юм. Манай колхоздо үбһэ хуряалгын 6 звено ажаллаха. Мүнөө нүхэд Иван Мункуевэй ба Цыбик Жимбеевэй звенонууд үбһэ хуряалгада орожо, түрүүшынгээ гектарнуудые сабшажа захалаа. Эдэ звенонууд тус бүридөө 6200 центнер үбһэ бэлдэхэ даалгабаритай.

Үбһэ бэлэдхэлгынгээ түсэбые саг болзортонь дүүргэхын тулада эдэ хоёр звенонууд өөһэд хоорондоо мүрысөөд, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Зэдэ. **Д. Жигмытов.**

КПСС-эй ЦК-да Италиин Коммунистическэ партиин делегацитай уулзалга болобо

Июлиин 16-һаа эхилжэ СССР-тэ ерээд байһан Италиин Коммунистическэ партиин делегаци КПСС-эй, профсоюзуудай, советскэ засагай органуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй, Советскэ Союзай ажалшадай ажабайдалтай танилсажа үргэлжэлһөөр.

КПСС-эй ЦК-да Италиин компартиин делегацитай хөөрэлдөөн июлиин 27-до болоо.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүд нүхэд Н. С. Хрущев, М. А. Суслов, О. В. Куусинен, ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат ЦК-гэй секретарь нүхэр П. Н. Поспелов. КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн Б. Н. Пономарев, ИКП-гэй делегацида орогшод нүхэд Луиджи-Лонго —делегациие толгойлогшо, компартиин генеральна секретариин орлогшо, ИКП-гэй хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Эмилио Серени болон Марио Аликата, ИКП-гэй ЦК-гэй гэшүүд нүхэд Отелло Наннуцци — компартиин Римскэ федерациин секретарь, нүхэр Вито Д'Амико — Турине городой партийна федерациин секретариадай гэшүүн, нүхэр Нивес Джесси — батрагуудай профсоюзай гүйсэдкомой гэшүүн, центральна хиналтын комиссиин гэшүүн нүхэр Луиджи Амадези, мүн Кальтанисеттын партийна федерациин секретарь нүхэр Наполеоне Колоянни, «Унита» газетын редколлегиин гэшүүн нүхэр Лука Паволини, Миланай металлистнуудай профсоюзай секретарь нүхэр Джузеппе Сакки, коммунистическэ залуушуулай федерациин ЦК-гэй гэшүүн нүхэр Элиджо Бьяджони болон ИКП-гэй ЦК-гэй аппарадай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Луиджи Чьофи, Дельи Атти, Джорджо Пасторе гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Хани халуун оршон байдалда хөөрэлдөөн болоо. Италиин компартиин делегациин гэшүүд КПСС-эй парторгануудай хүдэлмэритэй танилсаһан, советскэ организацинуудта, эмхи зургаануудта болон предприятинуудта хүрэжэ хөөрэлдэһэн тухайгаа хэлсэхэдээ, Италиин нүхэдые бүхы советскэ хүнүүдэй ахадүү ёһоор угтаһан тухай тэмдэглээ.

Экономическа байгуулалтын, советскэ арадай культурна болон ажабайдалай хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ, советскэ демократиин бүхы талаараа хүгжэхэ талаар КПСС-эй XX съездын хараа шугам болон бусад хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэдэ КПСС-эй XX съездһээ хойшо ехэ шэнэ амжалтануудай туйлагдаһые Италиин делегациин гэшүүд ханангяар тэмдэглээ.

ИКП-гэй болон КПСС-эй ажал-ябуулга тухай, коммунистическэ хүдэлөөнэй элдэб янзын асуудалнууд тухай хөөрэлдөөн болоо. Эдэ асуудалнуудаар партинуудай нэгэн һаналтай байһаниинь хөөрэлдөөнэй үедэ элирээ.

(ТАСС).

Эб найрамдалай, хани нүхэсэлэй, бата нэгэдэлэй түлөө

Залуушуулай ба студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестиваль нээгдэбэ

Залуу үетэнэй алдарта һайндэртэ айлшаар ерэһэн элдэб оронуудай түлөөлэгшэдые Москва айхабтар халуунаар,ород советскэ ёһоной хүндэлэлөөр угтаба. Дэлхэйн бүхы булан тохойһоо, 121 оронһоо 30 мянга гаран делегадууд ба айлшад, ахадүү союзна республиканууднһаамнай 70 мянга шахуу хүбүүд, басагад Москва ерэнхэй.

Үнинэй хүлеэгдэһэн июлиин 28-най үдэр одоол хүрэжэ ерэбэ. Эб найрамдалда дуратай, хүн түрэлтэнэй зол жаргалые хүсэһэн олон миллион эдир залуу үетэн зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн энэ үдэрые угтаал. Гоё һайхан шэмэглэлээр бүрхээгдэһэн, сэсэг набшаар намилзаһан, олон гүрэнэй тугуудаар даллаһан, фестивалиин хэдэн мянган элдэб гоёолтонуудые зүүһэн манай ниислэл хото энэ үглөөгүүр бүришье һаа эртэ һэрибэ. Эб найрамдалай мүнхэ һүлдэ болоһон сагаан гулабхаагай дүрэ хаа хаанагүй тодоор харагдана. Зүгөөр эдэ бүхы шэмэглэлһээ эгээл гоёнь үшөөл ондоо юм. Энэ хадаа һайндэрэй янзаар хубсалһан хүхюутэй наадатай, дуутай шуутай хүбүүд, басагад мүн болоно.

Эдир үетэнэй зам гэжэ нэрлэгдэһэн харгы руу залуушуул бултадаа шэглэн ошоно. Фестивальда хабаадагшад энээгүүр мүнөө гараха бшуу. Тэдэнэр бултадаа автомашинануудта һуунхай хүдөө ажахын выставкэһээ эхилээд, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ центральна стадион хүрэтэр жэрылдэн ошохол.

Хори модо утатай энэ харгы дээрэ ерээд байнабди. Тэрэнэй эхинһээ һүүл хүрэтэрынь хэдэн зуу мянгаад москвагайхид хана болон жагсана. Үйлсэнүүд руу хараһан балкон дээгүүр, гэр байрын сонхонуудаар хэдэн зуу мянган хүнүүд согтой баяртайгаар шэртэн харана. Сэсэг намаа, гоёолто шэмэглэлые харахада сэнхир далай мэтээр долгилно. 11 час 45 минутада Ярославска шоссей ба Останкинай үйлсын уулзуур дээрэ фанфарнуудай хонгёо аялга суурятан зэдэлжэ эхилбэ. Сэнхир туг намилзуулһан 40 мотоциклистнүүд Бүхэдэлхэйн VI фестивалиин баяр ёһололой жагсаалые нээбэ. Тэдэнэй хойноһоо сэсэг набшаар шэмэглэгдэһэн энэ һайндэрэй һүлдэ тэмдэг дүтэлэн ябана. Удаадань делегацинуудай колоннонууд жэгдэрэн гарана.

Австралиин залуушуулай түлөөлэгшэд түрүүлэнхэй. Тэрэнэй һүүлээр Алжирай делегадууд, хара шарайтай хүбүүд, басагад олон зониие альга ташуулан ябана.

Машинанууд һубарижал байна. «Эб найрамдал!», «Хани нүхэсэл!» гэһэн уряа үгэнүүд машина бүхэнһөө зэдэлэн сууряатана.

— Амар мэндэ, Москва! Амар мэндэ, Москва! — гэһэн уряае Венгерскэ Арадай Республикын делегациин гэшүүд оло дахин дабтана. Харюудань нэрьемэ шанга альга ташалган болоно. Иигэжэ эрхэ сүлөөдэ дуратай энэ арадай хүбүүд, басагадые москвагаархин амаршалан угтана.

Ахадүү 15 союзна республикануудай түлөөлэгшэдһээ бүридэһэн Советскэ Союзай залуушуулай делегаци жагсаалые түгэсхэнэ. Тэрэнэй үнгэрэн гарахада нэрьемэ шанга альга ташалган болоно. СССР-эй арад түмэнэй хани барисаанай хүндэлэлдэ хэлэгдэһэн юрөөл үгэнүүд соностоно

...В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ үргэн ехэ центральна стадион гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. «Эб найрамдал» гэһэн үгэород, хитад, франц, англи, немец, испан хэлэн дээгүүр томоор бэшэгдэнхэй байна.

Хүн зоноор дүүрэн трибунанууд нэрьесэ зэдэлнэ. Эндэхи часай хоёр метр утатай стрелкэнүүд үдэрэй 3 сагта дүтэлбэ. Фестивалиие эмхидхэгшэд—демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин, студентнэрэй уласхоорондын холбооной хүтэлбэрилэгшэд, фестивалиие эмхидхэхэ уласхоорондын комитедэй гэшүүд стадионой центральна трибунада гарана.

Фестивалиие нээһэн жабхаланта ехэ һайндэртэ хүндэтэ айлшад боложо ерэһэн Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд — нүхэд Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Г. К. Жуков, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, О. В. Куусинен, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник Н. А. Мухитдинов, П. Н. Поспелов, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, М. Г. Первухин гэгшэд центральна ложодо гарана. Стадион дээрэ байгшад тэдэниие нэрьемэ халуун альга ташалгаар угтана.

Үдэрэй 3 час болобо. Автомашинануудта һуугаад, городоор ябаһан айлшадые Москвагай хүн зоной түрибэлгүй халуунаар угтаһан дээрэһээ фестивалиие нээлгэ нэгэ часаар хожомдобо... Айлшадай һууһан машинанууд заха хизааргүй олон хүн зоной дундуур арайхан гэжэ харгы гарган ябаа бшуу. Мүнөө энэ стадионой хойто ба урда трибунануудһаа хоёр бүлэг фанфаристнуудай наадаха абяан дуулдана. Тэдэнэй намхахатай зэргэ оркестрнүүдэй ханхинаан зэдэлэн сууряатаба. Тиихэтэй хамта туг баригшадай түрүүшын колонно стадион дээрэ гаража ерэбэ. Амаршалгын һүртэй шанга абяан трибунануудһаа хүүенэ.

Спортивна сагаан хубсаһа үмдэһэн хүбүүд фестивалиин томо гэгшын һүлдэ тэмдэг абаад урдань ябана. Табан түбиие ёһолон харуулһан, 62 метр утатай, шара, сэнхир, ногоон, ягаан ба улаан—иимэ табан үнгын гоё һайхан лентэ бариһан басагадууд ябалсана. Фестивалиин һүлдэ тэмдэгтэй тугууд, яһатан бүхэнэй тугууд сагаан гулабхаа мэтээр агаарта элин ябана.

Делегацинуудай ябажа гараһан жагсаалынь үгөөр хэлэшэгүй гоёл. Элдэб яһатанай хубсаһа, арадай хүгжэм дуунууд, тугууд, янза бүриин хатар нааданууд удаа удаагаар үнгэрнэ... Австралиин, Албаниин, Австриин, Алжирай, Аргентинын, Афганистанай, Бельгиин, Бирмын, Бахренэй, Болгариин, Боливиин, Бразилиин, Великобританиин залуушуулай түлөөлэгшэд ябажа гарана. Һүүлээрнь Венесуэлын, Венгриин, Вьетнамай, Вест-Индиин, Гаитиин, Гваделупэй, Гватемалын, Гвианын хүбүүд, басагад үнгэрнэ.

Орон бүхэнэй залуушуул эб найрамдалда, энхэ амгалан байдалда дуратай байһанаа гэршэлэн харуулна. Арабска оронуудай, Африкын залуушуулай түлөөлэгшэд хамтаараа гарана. Мусульманска залуушуулай уласхоорондын федерациин гэшүүд амяараа колонно болонхой.

Баяр ёһололой жагсаалые Советскэ Союзай залуушуулай делегаци түгэсхэнэ.

Фестивальда хабаадагшад стадионой ногоон талмай дээрэ зэргэлэн жагсаба. Бүхы союзна республикануудые түлөөлһэн бүлэг басагад Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй һуудаг ложодо гаража, тэдээндэ баглаа сэсэгүүдые барина. Советскэ басагадууд фестивалиие эмхидхэгшэдтэ, делегацинуудые хүтэлбэрилэгшэдтэ мүн лэ сэсэгүүдые барина.

СССР-эй залуушуулай организацинуудай комитедэй түрүүлэгшэ Сергей Романовский микрофоной дэргэдэ ошожо, фестивальда хабаадагшадые халуунаар амаршална.

Австралиин ба Океаниин залуушуулай зүгһөө Чарльз Брезланд (Австрали), азиинхидай зүгһөө—Чинтамони Паниграхи (Инди). Америкын залуушуулһаа—Роже Ферейра (Бразили), Африкын түлөөлэгшэдһөө—Комфорт Тея (Гана), Европын залуушуулһаа—Антуан Омон (Франци) гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Эб найрамдалай түлөө, арадуудай хани барисаанай түлөө тэмсэхэ тухай үгэ хэлэгшэ бүхэн онсо тэмдэглэнэ. Хани халуунаар угтаһанайнь түлөө советскэ арадта ба советскэ залуушуулда фестивальда хабаадагшадай үмэнэһөө тэдэнэр баясхалан хүргэбэ.

Стадион дээгүүр альга ташалган нэрьенэ. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ Климент Ефремович Ворошиловто үгэ үгтэбэ. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй, Советскэ Союзай Правительствын зүгһөө, бүхы советскэ арадай үмэнэһөө, мүн өөрһөө халуун амаршалга хүргөөд, аятай һайнаар ба ашатай үрэтэйгөөр һайндэрөө үнгэргэхыень фестивальда хабаадагшадта нүхэр Ворошилов хүсэбэ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал илаха болтогой гэһэн уряалаар Климент Ефремович өөрынгөө үгые түгэсхэбэ. Дэлхэйн арадуудай элдэб олон хэлэн дээрэ амаршалгын үгэнүүд соностоно. Хэдэн мянгаад гулабхаанууд стадион дээгүүр дүрьен ниидэнэ. Делегадууд ба айлшад хүл дээрэ бодожо, альга ташалдана.

Арад зоной эбтэй амгаланаар ба хани харилсаатайгаар ажабайхын түлөө, хүн түрэлтэнэй һаруул һайхан ерээдүйн түлөө тэмсэлдэ залуушуулай ба студентнэрэй бата нэгэдэлтэй байһые энэ ехэ һайндэр гэршэлэн харуулна.

1960 он болотор хонидоо хоёр дахинhаа 2,7 дахин ехэ болгохын түлөө

Нүхэр А. В. Желтын элидхэлhээ

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **А. В. Желтый** хонидой тоо толгой олошоруулха, тэдэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар 1957 ондо абаhан социалистическэ уялгануудаа республикын колхозууд болон совхозуудай хэр зэргэ дүүргэжэ байhан тухай элидхэлэйнгээ эхиндэ тогтон хэлэбэ.

Хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ тушаа партиин XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн манай республикын колхозниигуудай, МТС, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй хүдөө ажахын продукци бүри ехээр абадаг болохын түлөө шангаар тэмсэжэ байhаниие элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Энэ оной июлиин 20-ной мэдээгээр республикын колхозууд гүрэндэ hү тушааха ба худалдаха түсэбөө 101,2 процент дүүргээд, түсэбhөө гадуур гүрэндэ hү худалдажа байна. Тиибэшье, хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэмнай дутагдалнууд олон байhаар.

Хонин ажахые түргэнөөр хүгжөөжэ, нооhо ехээр абаха хэды ехэ арга боломжын байбашье, республикын колхоз болон совхозууд хонидоо тон үсөөнөөр, тулюураар олошоруулна. Хонин ажахын хүгжэлтын юун дээрэhээ, ямар шалтагаанhаа гээгдэжэ ябаhые КПСС-эй Центральна Комитет болон Союзна правительство энэ оной майн 25-най Бэшэг соо элирүүлhэн байна. Энэ хэрэг яахадаа гээгдэлдэ ородог байгааб гэхэдэ, олон аймагуудта, колхозууд болон совхозуудта партийно-советскэ органуудай, МТС болон совхозуудай дирекцинүүдэй, колхозуудай правлениин, зооветмэргэжэлтэдэй зүгhөө энэ хэрэгтэ ёhото анхарал хандуулагдадаггүй байгаа. Хонин ажахые саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ, нооhо ехээр абаха хэрэг эмхидхэлэй хэмжээнүүдhээ дулдыдаха болоод байна.

Бурят-Монголой республикын байгаалиин болон уларилай эрхэ байдал хадаа хони үсхэбэрилхэдэ тон hайн юм. Дүршэл ехэтэй, хэдэн олон жэлдэ хони hайнаар харууhалhан хүнүүд манайда олон. Тиибэшье hаань, республикымнай олонхи аймагуудта мүнөө хүрэтэр хонин ажал муугаар эрхилэгдэнэ. Зарим аймагуудай партийна, советскэ хүтэлбэрилэгшэд, МТС болон совхозуудай директорнүүд, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, заримдаа зооветмэргэжэлтэд хони үсхэбэрилхэ асуудалые ажал хэрэгээ hайнаар шудалангүйгөөр, халирхайгаар, муугаар хүтэлбэрилhөөр байна.

Хонин ажахые ёhотойгоор хүгжөөхэ гэжэ үнэн зүрхэнhөө оролдобол хонидой тоое хоёр жэл соо хоёр дахин олошоруулжа болохо юм гэжэ партиин Центральна Комитедэй Бэшэг соо тон зүб заагдана. Манай республикын эрхэ байдалда 100 хонинhоо 115—130 хурьга абадаг түрүү хонишодой бригаданууд бии юм. Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон нүхэр Санжиев 100 эхэ хонинhоо 120 хурьга, «Эрдэм» совхозой хонишон нүхэр Цыбиков—113 хурьга, Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишод нүхэд Бадмаева, Лыгденова, Хориин аймагай «Победа» колхозой хонишон Абрамов, Тарбагатайн «Коммунизм» колхозой хонишон нүхэр Черных 100 эхэ хонин бүриhөө 115—120 хурьга абаhан байна.

Тиибэшье хонин ажалда хайхарамжагүйгөөр хандадаг колхозууд бии. Жэшээлхэдэ, Прибайкальска аймагай колхозуудта хоёр эхэ хонинhоо нэгэ хурьган абтаhан байна. Мүн Заиграйн, Закаменай, Кабанскын, Түнхэнэй, Баунтын ба бусад хэдэн аймагуудай колхозуудта хони үсхэбэрилгэдэ анхаралаа табяагүй дээрэhээнь 100 эхэ хонинhоо үсөөн хурьга абадаг байна. Хонидой олоороо hубайрhан дээрэhээ манай республикын колхозууд энэ жэлдэ 86 мянган хурьга дутуу абаа, мүн 30 мянган хурьга гарзалуулhан байна. Эдэ бүхы дутагдалнуудhаа боложо, хонидоймнай тоо удаанаар олошорно. 1957 оной январиин 1-нэй байдалтай сасуулхада хонидой тоо оройдоол 23 процентээр нэмээд байнхай.

«Хонидые саашадань олоор хүгжөөхэ ба нооhо ехээр абадаг болохо тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй болон ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Бэшэг хонишодой бригадануудта, колхозуудта, МТС болон совхозуудта, түрүү хонишодой аймагуудай суглаануудта дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Манай республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Парти, Правительствынгаа Бэшэгые халуунаар hайшаан дэмжээд, тэрэниие бэелүүлхын түлөө дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаа. Хэрбээ 1957 оной эхиндэ манай республикын колхозууд 882 мянган хонитой байгаа hаа, тус Бэшэгтэй танилсаад байхадаа 1960 ондо хонидойнгоо тоо 1800 мянган толгой гэхэ гү, али хоёр дахин олон болгохо гэhэн уялга абаа. Манай совхозууд 1957 оной эхиндэ 130 мянган хонитой байгаа hаа, 1960 ондо 300 мянган хонитой болохо уялга абаа. Мүн нооhо абалгаар ехэхэн уялга абтаа. Хэрбээ 1956 ондо манай республикын колхозууд болон совхозууд 1980 тонно нооhо абаhан байгаа hаа, 1960 ондо 5330 тонно нооhо абаха гэхэ гү, али 2,7 дахин ехэ болгохо байна. Мүн 17—18 мянган тонно хонинои мяха абадаг болохо зэргэтэйбди. Энэ уялгаяа дүүргээд байбал колхозууднай экономическа талаараа нилээд бэхижэхэ болоно бшуу.

Манай республикын колхозууд 1956 ондо тиимэшье олон хонитой бэшэшье байгаа hаа, хонин ажалhаа 75 миллион түхэриг гэхэ гү, али колхозуудай мал ажалhаа абаhан олзын 44 процентые хонинhоо абаhан байна. Тиигэжэ хонин ажахы хадаа манай республикын олонхи колхозуудай эгээн гол, тон олзотой hалбаринь болоод байна гээшэ.

Абаhан энэ нилээд харюусалгатай уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ойрын сагта юу хэхэ хэрэгтэй болоно гээшэб.

Нэгэдэхеэр, хонишодой бригаданuудта үнэн сэхээр ажалладаг, ажалдаа абьяастай эрхим хүнүүдээ шэлэн оложо табиха шухала. Хонинhоо хурьга олоор абадаг, нооhо ехээр хайшалдаг хонишодые али болохоор урмашуулха хэрэгтэй. Хонишодой үбэлдөө байдаг газарнуудта hайн байра түхеэрхэ, тэндэнь радио тодхохо, кино харуулдаг болохо. Газетэ, журнал ходо абаашажа үгэжэ байха, мүн хонишодой мэргэжэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа ходо табижа байха хэрэгтэй.

Хоёрдохёор, хонин ажалые, илангаяа нарин ба нарибтар нооhотой хонидые олоор үсхэбэрилхын тулада тэжээл элбэгээр бэлдэхэ хэрэгтэй. Бидэнэр сабшалан бэлшээринүүдээ hайжаруулжа, үбhэ ногоо ехээр абадаг болохын түлөө шангаар тэмсэхэ болонобди. Зэдын, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Кабанскын аймагуудай дүй дүршэлые хэрэглэжэ, ашаг багатай бэлшээриин газарнуудые хахалжа, зелёнко болон бусад үбhэ ногоо болон таряа тарижа, тэжээл ехээр абадаг болохо хэрэгтэй. Эхэ хонин бүхэндэ 4 центнерhээ бага бэшэ үбhэ, зелёнко, набша намаа, 1—2 центнер силос бэлдэхэ хэрэгтэй. Бэшэ бусад хонидтоо 2,5—3 центнер үбhэ, 50 килограммhаа бага бэшэ hайн силос бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Зэдын аймагай «Коммунизм», Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд, мүн Борьёгой совхозой жэшээ дээрэhээ харахада хонидто бүхэли үбэлдөө силос эдюулхэдэ hайн түлтэй, нооhо ехэтэй байна. Хонидые үбэл зунай сагта hайса уhалха гээшэ тон шухала хэрэг болоно.

Гурбадахяар, республикын колхоз, совхоз бүхэндэ хонидой үүлтэр hайжаруулха хэрэгые тон hайнаар эмхидхэдэг болохо. Тиихын тулада нэн түрүүн үүлтэртэ хусануудые, hайн үүлтэрэй хурьгадые зоотехническэ заабариин ёhоор тон hайнаар харууhалха хэрэгтэй. Бүхы хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэг болохо шухала.

Дүрбэдэхеэр, хонидоо олонхиинь үбэлэй сагта хурьгалуулдаг болохо хэрэгтэй. Хонидойнгоо олоороо hубайрhан, хурьгадай олоороо гарзалhан дээрэhээ республикымнай колхозууд энэ жэлдэ 100 мянган хурьга дутуу абаhан байна. 1955—1956 оной үбэл гараhан хурьгадые июнь, июль, hарада ороондо оруулжа, декабрь hарада олон хурьгадые абаха зорилго табигдана. 1957 ондо бүхы хонидоо үбэл хурьгалуулхын тулада мүнөөнhөө эхилээд, энэ оной октябриин нэгэн хүрэтэр бүхы хонидоо үрэжүүлжэ дүүргэхэ хэрэгтэй. Хонидоо үрэжүүлхэтээ нэгэн доро үбэлэй сагта хурьгадые абаха байра байдалаа эртээнhээ заhажа эхилхэ хэрэгтэй.

Табадахяар, августын нэгэн хүрэтэр нооhо тушааха гүрэнэй түсэб дүүргээд, хурьгадые хайшалжа, 200 тонно нооhо түсэбhөө гадуур гүрэндөө тушааха хэрэгтэй болоно.

Саашадань элидхэлшэ хонидые гамгүйгөөр гаргашалха ябадалтай тэмсэхэ, хони үсхэбэрилгэдэ түрүү аргануудые хэрэглэхэ, хонинoй бруцеллез, хамуу ба бусад үбшэнтэй тэмсэхэ, хонидой болон хонишодой байха байра байдалые олоор барихa асуудалнуудта тогтон хэлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Цыбиков С. Ц. Мухаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой хонишон. 2. Цырендашиева Н. Б. Яруунын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон. 3. Батомункуев Б. Х. Кяхтын хониной совхозой хонишон. 4. Аюрова С. А. Бичурын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Е. Ринчиновагай фото.

Хонидоо бултыень нарин нооhотой болгохобди

(Кударын аймагай «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Кривогорницинай үгэhөө)

Хонин ажахые түргэнөөр хүгжөөжэ, нооhо ехээр абадаг болохын түлөө партиин Центральна Комитедэй ба Министрнүүдэй Соведэй хандалга Бэшэгые манай колхозой хонишод бүри мүнэн hайшаан дэмжээд, энэ зорилгые бэелүүлжэ эхилээ.

Энэ жэлдэ манай хонишод хонидойнгоо тоо толгойе урда жэлэйхиhээ 36 процентээр олошоруулhан ба нооhо абалгые 50 процентээр ехэ болгоhон байна. Хонидойнгоо харууhа, эдеэлүүлгые hайжаруулаад, үүлтэр hайжаруулгын хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэн табиhанай ашаар бүхы хонидойнгоо 70 процентыень нарин ба нарибтар нооhотой болгообди. Тиигээд саашадаа бүхы хонидоо гансал нарибтар ба нарин нооhотой болгохын тулада үүлтэр hайжаруулгын хүдэлмэриие үшөөл hайнаар эмхидхэн ябуулхабди.

Манай колхозой хонишод мүнөө жэлдэ туйлаhан амжалтаараа бишыхашье hанаагаа амараагүй, саашадаа энэ амжалтаяа улам арьбадхахын тула оролдон ажаллана. Тиигэжэ ерэхэ жэлдэ хонидойнгоо тоо толгойе 40 процентээр олошоруулха ба 100 эхэ хонинhоо 110 хурьга абаха уялга абанхайбди. Абаhан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тула хонидтоо үбэлжэлгын үедэ бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл, мүн набшаhата тэжээл элбэг ехээр бэлдэжэ абаха, хонин бүридэ 1,5—2 центнер силос дараха байнабди. Тиихын түлөө мүнөө тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр ябуулжа эхилээбди.

Агууехэ Октябриин алдарта 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ бэлэг болгон манай хонишод үбэлжэлгэдэ оротсороо хонидоо тобир тарган болгохо, үбэлжэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэжэ, абаhан түлөө нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлхын түлөө оролдохо байна.

Түрүү арга хэрэглэнэбди

(Мухаршэбэрэй аймагай „Победа" колхозой хонишон нүхэр Ивановой үгэhөө)

Республикын зүг бүхэнhөө ерэhэн бидэ хонишод ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые андалдан абалсахаяа, мүн дутагдалнуудаа элирүүлэн, саашадаа хонин ажалаа улам хүгжөөхэ асуудалые эндэ зүбшэн хэлсэхээ сугларaабди.

Манай колхозой хонишод хонин ажалаа амжалтатайгаар хүгжөөхын тула ажалдаа түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэжэ, зоотехническэ эрдэм ухаанай заабари hургаалаар ажаллахые оролдоно. Мүнөө манай колхоз бүхы хонидоо үбэлэй сагта түрүүлдэг болоhоной ашаар абаhан хурьгадаа гарзагүйгөөр түлжүүлдэг. Хонидой hубайралгые усадхажа байна. Энэ жэлдэ би нэгэ хонишонтой хамта 440 эхэ хони харууhалжа, тобир тарганаар ондо оруулаабди. Үбэл хонидой олоороо хурьгалха үедэ хоёр залуу басагад ерэжэ, манда хамhалсаа hэн. Үбэлэй хурьгад юугээрээ hайн бэ гэхэдэ, бэлшээриин хаhа болотор томо тобир болоhон байдаг. Май hарада хурьгадаа эхэhээнь hалгаахадамнай түлгэ хонин шахуу болошонхой, 28—30 килограмм шэгнүүртэй болоод байгаа. Гадна, тэдэнэр тус бүреэ 1,5 килограмм хүрэтэр шанар hайнтай нооhо үгөө.

Мүнөө жэлэй дууhатар үбэлэй хурьгадые абахын тулада хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ дүүргээбди.

Тиигэжэ хони харууhалха хуушан аргаhаа арсажа, шэнэ түрүү аргаар ажаллабал ойрын жэлнүүдэй туршада хонидойнгоо тоо толгойе хоёр дахинhаа үлүүгээр олошоруулжа, нооhо абалгые ехэдхэхэ гэhэн зорилгоёо бэелүүлжэ шадахамнай дамжаггүй.

Хонишодойнгоо байра байдалые hайжаруулнабди

(Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбиковэй үгэhөө)

Манай колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ 363 центнер нооhо хамта дээшээ абаhан hаа, энэ жэлдэ 572 центнер гэхэ гү, али эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 204 килограмм нооhо абаа. Хэрбээ колхозоймнай хонин бүриhөө дунда зэргээр 3 килограмм 440 грамм нооhо хайшалhан hаань, түрүү хонишоднай бүри ехые хайшалаа. Жэшээлхэдэ, түрүү хонишон Дондокова отарынгаа хонин бүриhөө 5 килограмм 840 грамм нооhо хайшалhан байна. Хонишоднай hайн ажалайнгаа түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэри ехээр абадаг болоо. Хонишон Дондупова энэ жэлдэ ажалай нэмэлтэ түлбэридэ ганса мүнгөөр дүрбэ мянган түхэриг абаа юм.

Хонин ажалай хүгжэхэтэй адли тэрэнhээ абтадаг мүнгэн олзо улам дээшэлнэ. Энэ жэлдэ гансахан нооhо тушаалгаhаа 2,5 миллион түхэригэй олзо абаабди. 1960 он болотор нооhонhоо абтадаг мүнгэн олзо доходнай 6 миллион түхэриг хүрэтэр ургаха юм.

Колхозойнгоо мүнгэн олзын ехээр ургажа байhан дээрэhээ малшадтаа, тэрэ тоодо хонишодтоо hайн байра байдал олоор түхеэрхэ бүхы арга боломжотой болообди. Тиимэhээ бидэнэр бүхы хонишодоо ойрын хоёр жэлэй турша соо уужам hаруул байрануудта оруулхын тула хүдөө холын отарануудта гэр байрануудые олоор барижа захаланхайбди. Энэ жэлдэ хонишодой hуухa 10 шэнэ гэр баригдаа. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 20 шэнэ гэр барижа дүүргэхэбди.

Колхозой правлениин ба партийна организациин хонишодойнгоо ажаhуудалда анхарал ехээр хандуулдаг болоhоной ашаар хонишоднай hайнаар ажаллаад, сүлөөтэй сагтаа культурнаар амаржа байха аргатай болохо юм.

Колхозой хонин ажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ үшөөл ехэхэн дутагдалнууд бии байна. Хонидой үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэмнай хүдөө ажахын мэргэжэлтэд туhаламжа багаар үзүүлнэ, энэ шухала хэрэгые хүсэд гартаа абажа хүтэлбэрилнэгүй. Тиихэдэ манай колхоздо хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ пунктнуудай тон үсөөн, холо холо таруу байhан дээрэhээ отарын хонидые үрэжүүлхэ хэрэгтэ ехэ бэрхэшээл ушарна. Тиимэhээ энэ хэрэгтэ МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд ба республикын Хүдөө ажахын министерство туhалха ёhотой.

Манай совхоз 60 мянган хонитой болохонь

(Боргойн хониной совхозой ахалагша хонишон нүхэр Дабаевай үгэhөө)

Совхозойнгоо эхэ хонидой отара дээрэ хүдэлhөөр 11-дэхи жэлээ боложо байнаб. Үнгэрhэн жэлдэ түрүүшынхеэ хурьгалха түлгэ хонидые даажа абаад, тэрэ жэлдээ 100 хонин бүриhөө 98 хурьга абажа түлжүүлээд, хонин бүриhөө 3,5 килограмм нооhо хайшалhан байнаб.

Мүнөө жэлдэ тэдэ хонидой 100 толгой бүриhөө 114 хурьга абажа түлжүүлэгдээ, хонин бүриhөө 3 килограмм 650 грамм нооhон хайшалагдаа.

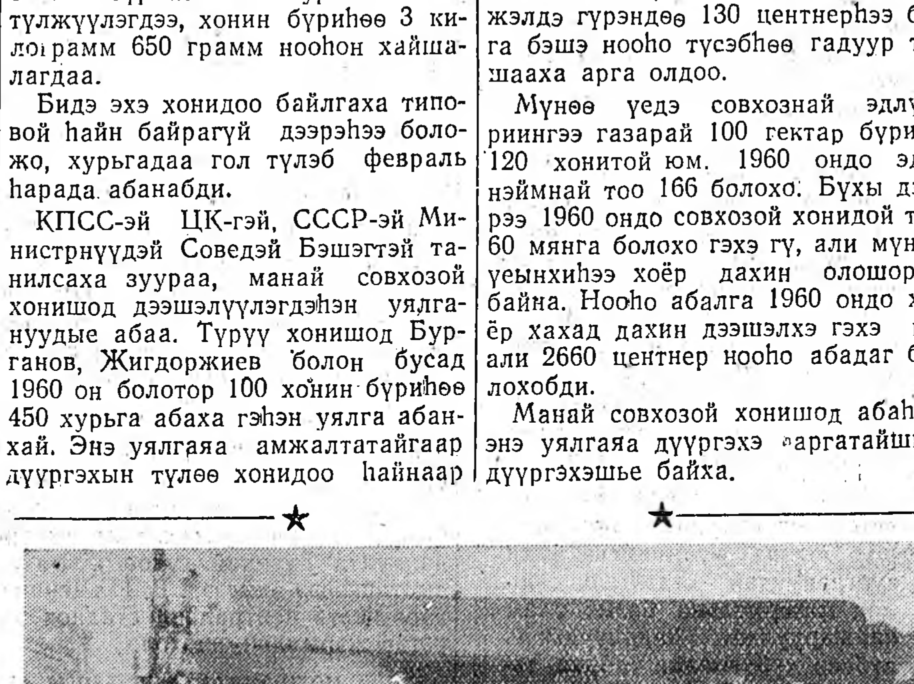
Бидэ эхэ хонидоо байлгаха типовой hайн байрагүй дээрэhээ боложо, хурьгадаа гол түлэб февраль hарада абанабди.

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэгтэй танилсаха зуураа, манай совхозой хонишод дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаа. Түрүү хонишод Бурганов, Жигдоржиев болон бусад 1960 он болотор 100 хонин бүриhөө 450 хурьга абаха гэhэн уялга абанхай. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө хонидоо hайнаар харууhалха, бардам хүрэхэ тэжээлээр хангаха хэрэгтэй болоно. Хэнэйшье мэдэhээр хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө hайса эдеэлүүлхэ хэрэгтэй ха юм.

Манай хонишодой оролдосотойгоор ажаллаhанай ашаар совхознай энэ жэлдэ 1120 центнер нооhо абаха түсэбтэй байгаа hаа, мүнөө 1250 центнер абаа. Тиигэжэ энэ жэлдэ гүрэндөө 130 центнерhээ бага бэшэ нооhо түсэбhөө гадуур тушааха арга олдоо.

Мүнөө үедэ совхознай эдлүүриингээ газарай 100 гектар бүридэ 120 хонитой юм. 1960 ондо эдэнэймнай тоо 166 болохо. Бүхы дээрээ 1960 ондо совхозой хонидой тоо 60 мянга болохо гэхэ гү, али мүнөө үеынхиhээ хоёр дахин олошорхо байна. Нооhо абалга 1960 ондо хоёр хахад дахин дээшэлхэ гэхэ гү, али 2660 центнер нооhо абадаг болохобди.

Манай совхозой хонишод абаhан энэ уялгаяа дүүргэхэ аргатайшье, дүүргэхэшье байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонин ажалай түрүүшүүлэй республиканска зүблөөндэ хабаадалсаhан залуу хонишод: 1. Жалсанова Х. Б. Хориин аймагай «Улаан Одон» колхозой хонишон. 2. Дашинимаева Д. Д. Хориин аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон. 3. Зоригтуев М. Э., Гунзенова С. Д. Хэжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой хонишод.

Е. Ринчиновагай фото.

Түлигдэдэггүй байрада хурьгадые түлжүүлхэдэ hайн

(Яруунын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой хонишон Цыдыповагай үгэhөө)

Бидэ, хонишодой, ажалда ехэ а[...] харал табижа парти, правительс[...] вомнай маанадтаа Бэшэгээр хан[...] hан байна. Тэрээндэнь харюу болго[...] манай колхозой хонишод үсэд ша[...] гаар ажаллажа байнхай.

Хонин ажалые хүгжөөхэ хэр[...] эгээн түрүүн хонишодой оролдо[...] хэшээлhээ болохо байhаниинь м[...] дээжэ.

Би арбан зургаадахи жэлээ хон[...] шоноор хүдэлжэ байнаб. Энээнэй[...] гээ арбан гурбан жэлдэнь хурьг[...] даа түлигдэдэг дулаан байра[...] эхэhээнь амяарынь байлгажа ту[...] жүүлээ гээшэбди. Харин 1955 онhо[...] эхилжэ, хурьгадаа эхэтэйнь суг ту[...] лигдэдэггүй байрада түлжүүлд[...] болоо hэмди. Түрүүшээр энэ арга[...] hайса мэдэхэгүй байhан дээрэhэ[...] тэрээнhээ айдаг байгаабди.

Энэ арга түрүүшынгээ жэлhэ[...] эхилжэ, булюу hайн байл[...] наа харуулаа. Түлигдэдэггүй ба[...] рада, эхэтээ суг байхадаа, хурьга[...] түргэнөөр томо болодог, хойшодо[...] нооhо ехээр үгэдэг болоно.

Ажахын жэлэй эхиндэ би зуу[...] хонин бүриhөө зуун хурьга абах[...] хонин бүриhөө гурбан килограм[...] нооhо хайшалха гэhэн уялга аба[...] hэм. Тэрэ уялгаяа мүнөө үлүүл[...] дүүргээд байнаб. 100 эхэ хонин б[...] риhөө мүнөө жэл 108 хурьга ту[...] жүүлжэ, хонин бүриhөө 3 кило[...] грамм 150 грамм ноhо абааб.

Колхозоймнай хонидой үүлтэ[...] жэлhээ жэлдэ hайжарна, хони[...] ажалhаа олзо доход ехээр абтада[...] болоо. Бидэ хонишод урматайгаа[...] хүдэлжэ байнабди.

Парти, правительствынгаа Бэшэ[...] тэ харюу болгон, ерэхэ жэлдэ зуу[...] хонин бүриhөө 110 хурьга абах[...] хонин бүриhөө 3,5 килограмм ноо[...] хайшалхаб гэжэ үгээ үгэнэб.

hайн үүлтэрэй хусануудтай болоё

(Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Найдановай үгэhөө)

Би хонишоноор гурбан жэл х[...] дэлжэ байнаб. Мүнөө үедэ арте[...] лиингээ нарин нооhотой эхэ хони[...] дые харууhалнаб. Энэ жэлдэ 10[...] эхэ хонин бүриhөө 110 хурьган аб[...] таа, хонин бүриhөө 5 килограм[...] 290 грамм нооhон хайшалагдаа.

Энэмнай манай hанаае үшөө[...] дүүргэнэгүй, мүнөө үеын эрилты[...] гүйсэд ханганагүй гэжэ хэлэхэ хэ[...] рэгтэй. Хонин ажал хүгжөөхэ, ноо[...] hо бүри ехээр хайшалжа абаха ту[...] шаа КПСС-эй ЦК-гэй болон СССР[...] эй Министрнүүдэй Соведэй Бэш[...] гые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, хони[...] шоднай дээшэлүүлэгдэhэн уялга[...] нуудые абаа. 1960 он болотор хони[...] доо бухыдэнь нарин ба нарибта[...] нооhотой болгохо зорилго табигда[...] хай.

Хонидой үүлтэрые hайжаруулха[...] да эрхим шанартай хусанууд хэрэг[...] тэй байhаниинь мэдээжэ. Теэд мү[...] нөө үедэ манай колхоздо нооhо[...] ехээр үгэдэг хусанууд үгы гэжэ х[...] лэхэдэ болохо. Иимэ байдал колхо[...] зой хонишодой, мэргэжэлтэдэй ду[...] тагдалтайгаар хүдэлhэнhөө боло[...] юм бэзэ. Нүгөө талаараа hайн хуса[...] тай болохо хэрэгтэмнай гүрэнэй пле[...] менной рассадник, аймагай парти[...] на, советскэ органууд болото туhа[...] ламжа хүргэнэгүй. Хонидойнго[...] үүлтэрые hайжаруулха гээл hа[...] 12—15 килограмм нооhо үгэдэг х[...] сануудтай болохо зэргэтэйбди.

Хонин бүриhэө 4,5 килограм[м] нооhо абадаг болохобди

(Хориин аймагай „Победа" колхозой ОТФ-е даагша нүхэр Шевченкын үгэhө[ө])

Урда жэлнүүдтэ манай колхо[...] хони үсхэбэрилгэдэ өөдтэй анхара[...] табидаггүй байhан юм. Нёдондо[...] hоо хойшо колхознай хонидоо олоо[...] үсхэхэ гэжэ оролдодог болоо. Хо[...] нидоймнай тоо нёдондо 940 толгой[...] гоор олон болоhон юм. Энэ жэлд[...] 1526 хурьга абаад, 1420 хурьгые[...] мал болгоhон байнабди. Хэрбээ нё[...] дондо хонин бүриhөө 1805 грам[...] нооhо абаhан байгаа hаа, хонидо[...] hайнаар эдеэлүүлжэ, тарганаа[...] ондо оруулhанай ашаар нооhо эн[...] жэлдэ 2,570 килограмм абааб[...] Хонидойнгоо тоо олошоруулха, ноо[...] hо ехээр абадаг болохо арга болом[...] жо манай колхоздо хүсэд бии юм.

Парти, правительствын хандаh[...] Бэшэгтэй танилсаад байхадаа 196[...] ондо хонидойнгоо тоо 2 дахин ша[...] хуу олошоруулжа, хонин бүриhө[...] 4,5 килограмм нооhо абаха уялг[...] абанхайбди. Тэрэнээ дүүргэхэл бай[...] хабди.

үлүүгээр олон болгохо, нооһо абалгые бухы хүсэ шадалаа элсүүлэе

МТС-эй үүргые дээшэлүүлхэ

(Курумканай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой комплексно бригадын бригадир нүхэр Бадмаевай үгэһөө)

Манай колхоз һүүлэй үедэ хонин [а]лаа хүгжөөхэ талаар зарим тэ- амжалта туйлаа. Жэшээлхэдэ, [19]56 онойхитой сасуулхада 1957 он- хонидойнгоо тоо толгойе 35 про- [цен]тээр олошоруулһан, нооһо абал- [гы]е 1,5 дахин ехэ болгоһон байна- [ба]. Мүнөө манай колхозой хони- [ы]д 1960 он болотор 21 мянган [то]лгой хонитой болохо, хонин бүри- [һө]ө дунда зэргээр 3,5 килограмм [ноо]һо абадаг болохо зорилго [та]биад, тэрэнээ дүүргэхын түлөө эр- [ма]тэй шангаар ажаллажа байна. [Тэ]эд зарим түрүү хонишоднай му- [һө]ө хонин бүриһөө 3—4 килограмм [но]оһо хайшалаад байна.

Тиихэдэ манай колхоздо эрье хо- [ни]дые хотондо байлгажа харууһал- [һа]г арга хэрэглэдэг болоо. Тиигэжэ [эн]э жэлдэ эрье хонидһоо 4—5 ки- [ло]грамм нооһон абтаа юм. Зарим [эр]ьенүүд 8 килограмм хүртэр ноо- [һо] үгөө.

Колхозой хонин ажалаа хүгжөөхэ [хэ]рэгтэ МТС мүртэй туһаламжа [ү]згүүлдэггүй байһаар. Жэшээлхэдэ, [Ба]ргажанай МТС хонин ажалые [х]үгжөөхэ тушаа парти, правительст- [вы]н табиһан зорилгонуудтай зохил- [д]уулан ажал хүдэлмэреэ шэнэдхэн [яб]аагүй байна. Үнгэрхэдөө энэ [ж]элдэ хониной нооһо хайшалха бо- [лх]одоо электроагрегадынь заһаба- [га]гүй байжа, хониной нооһо хай- [ша]лалга үни удаан саг соо унжа- [жа]раа, шанар муутайгаар хайша- [ла]гдажа, ехэ нооһон гээгдээ. Энээ- [ни]е мэдэжэ байгаад МТС-эй хү- [дэ]лбэрилэгшэд дары саг соонь [ха]аршье хэмжээ абангүй үнгэрөө.

Тиихэдэ МТС хонидой типовой [ба]йрануудые барилгада туһаламжа [ү]згүүлхэгүйһөө гадна, тэжээл бэлэд- [хэ]лгын хүдэлмэриие хүсэд дүүрэн [эм]ньожоруулаагүй байна. Энэ жэл- [дэ] тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэ- [ри]ин эхилхэдэ үбһэнэй хүдэлмэри- [дэ] ябаха МТС-эй техникэ, машина [ба]л бэлэн бэшэ, задагай заһаба- [га]гүй байшоо.

Манай тэндэ хайшалагдаһан ноо- [һо]е тэрэ доронь механическа ар- [гаа]р ябгалха түхеэрэлгын үгы дээ- [рэ]һээ нооһомнай үни удаан хэбтэ- [жэ], гутана, хатана. Тиимэһээ хай- [ша]лһан нооһоёо тэрэ дарыдань яб- [гал]ан фабрикада эльгээжэ байхын [тул]ата тусгаар түхеэрэлгэ манда [һэ]ргээхые республикын Хүдөө [ажа]хын министерствые гуйха бай- [на]бди. Энэ байдалые Баргажанай [М]ТС мэдэжэ байгаад һанаагаа та- [би]даггүйнь гайхалтай.

Партиин Центральна Комитедэй [ба] СССР-эй Министрнүүдэй Совет[эй] [х]андалга Бэшэгтэ харюу болгон [а]баһан уялгаяа бэелүүлхын түлөө [ма]най хонишод бүхы хүсэеэ элсүү- [лэн] тэмсэхэ байна.

Хүндэтэй ажал

([З]эдын аймагай „Октябрь" колхозой [ах]луу хонишон нүхэр Исаковай үгэһөө)

Городто ажаллажа байһанаа нё- [до]ндо жэлдэ хүдөө нютаг гаража, [хо]нишон болоһон байнаб. Түрүү- [һ]ээр мал харууһалгын дүй дүршэл- [гү]й дээрэһээ хэды хүндэ байбашье [һ]аань, үнинэй, дүршэл ехэтэй хони- [ш]одой заабари һургаалаар, шэлэ- [һэ]н ажал мэргэжэлдээ дурлажа, [ш]адалхые оролдооб. Тиихэ зуураа [т]үрүүшынгээ жэл абаһан уялгаяа [а]мжалтатайгаар дүүргээб. [Эн]э жэлдэ хонидоо үбэлэй сагта [т]үлтыень түрүүлжэ, абаһан түлнүү- [гэ]э нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүү- [лэ]эб. Тиигэжэ 100 эхэ хонин бүри- [һө]ө 101 хурьга абажа, түлжүүлһэн, [х]онин бүриһөө нооһо хайшалха тү- [сэ]бтэ даабари дүүргэһэн байнаб.

Энэ түрүүшынгээ амжалтые туй- [лх]ада хэрэгтэмни колхозой үнинэй [х]онишод ехээр туһалаа. Түрүүшын- [гэ]э амжалтаар урмашан зоригжохо [з]ууραа, зургаадахи табанжэлэй [д]үүрэтэр хонидойнгоо тоо толгойе [х]оёр дахинһаа үлүүгээр олошо- [ру]улха ба нооһо абалгые хоёр да- [хи]н ехэдхэхэ тухай партиин Цент- [ра]льна Комитедэй, СССР-эй Ми- [ни]стрнүүдэй Соведэй хандалга Бэ- [шэ]гтэ харюу болгон, ерэхэ жэлдэ [10]0 хонин бүриһөө 105-һаа үсөөн [бэ]шэ хурьга абажа түлжүүлхэ, хо- [ни]н бүриһөө нооһо хайшалалгые [үн]гөө жэлэйхиһээ 500 граммаар [дэ]эшэлүүлхэ уялга абанаб.

Тиигэжэ энэ хүндэтэй ажалда дур- [лал]ха зуураа, залуу үетэн нүхэдөө [х]онишод болохые уряалнаб.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Гомбоев П. Ж. Боргойн үүлтэртэ хониной совхозой хонишон. 2. Дондуповa Ю. А. Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон. 3. Сойжонов С. Хоринин аймагай «Красный партизан» колхозой хонишон. 4. Яковлева М. С. Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой хонишон.

Е. Ринчиновагай фото.

Түрүү аргануудые хэрэглэһэнэй ашаар

(КПСС-эй Бичурын айкомой Бичурын МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Берденниковэй үгэһөө)

1957 оной түрүүшын хахад соо абаһан уялгануудайнгаа хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһанай дүн Бичурын хонишод һаяхан гаргаһан байна. Хони үсхэбэрилгэдэ искусственна үрэжүүлгэ хэрэглэһэнэй, хонидоо зүбөөр, садатарнь эдеэлүүлдэг болоһоной ашаар манай аймагай колхозууд болон совхоз энэ жэлэй түрүүшын хахадта яһала бараг амжалтануудые туйлаа.

1956 ондо бүхы хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлһэн, эхэ хонидойнгоо 98 процентынь үбэлэй үедэ хурьгалуулһан байнабди. Энэ түрүү арга хэрэглэһэнэй ашаар нёдондо 100 эхэ хонинһоо 64 хурьга абаһан һаа, энэ жэлдэ 88 хурьга бүхы аймагаараа абаһан байнабди. Тиихэдэ Бичурын МТС-эй харьяата колхозууд бүхы абаһан хурьгадайнгаа 94 процентыень түлжүүлэв.

Энэ оной январиин 1-тэй сасуулхада аймагаймнай колхозуудай хонидой тоо 34 процентээр олон болоо. Тиихэдэ «Защита Мира», Калининай болон Круминай нэрэмжэтэ колхозуудай хонид 50 процентээр нэмэһэн байна. Манай аймагай колхозууд нёдондонойхидо орходоо энэ жэлдэ хонин бүхэнһөө 400 грамм нооһо ехээр абаа. Бүхы аймагаараа абаһан нооһоной ниитэ хэмжээн нёдондонойхиһоо 20 процентээр ехэ болоо. Гүрэндэ нооһо тушааха ба худалдаха түсэбөө манай аймагай колхозууд болон совхоз июлиин 20-до дүүргээ.

Хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды амжалта туйлагдабашье, дутагдалнуудынай олон. Зарим колхозуудынай, жэшээлхэдэ, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз хонин бүриһөө нёдондо 3,9 килограмм нооһо абаһан байгаа һаа, энэ жэлдэ 3,4 килограмм абажа, нооһо абалгаяа 500 граммаар бага болгоо. Энэ хадаа бүхы колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй болон хонишодой хонин ажалда, тэрэнһээ нооһо ехээр абаха асуудалда анхаралаа хүсэд табидаггүй байһаниие гэршэлнэ гээшэ.

Хонин ажахые саашадань хүгжөөхэ ба нооһо ехээр абадаг болохо тушаа партиин Центральна Комитедэй болон СССР-эй Правительствын хандалга Бэшэгтэй танилсаад байхадаа, хонидойнгоо тоо бүхы аймагаараа 1957 ондо 31 процентээр олошоруулха, 1960 ондо хонин бүриһөө 3,3 килограмм нооһо хайшалдаг болохо, хонидойнгоо тоо 130 мянга хүргэхэ гэхэ гү, али мүнөө байгшаһаань хоёр дахин олон болгохо уялга манай аймагай хонишод абаад байна. Тиихэдэ зарим түрүү колхозууд бүри дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа. Жэшээлхэдэ, Калининай нэрэмжэтэ колхоз ойрын 4 жэл соо хонидойнгоо тоо 4 дахин олон болгохо, нооһо абалгаяа 6 дахин ехэ болгохо гэһэн уялга абанхай юм.

Манай аймагай колхоз болон совхозуудай хонишод абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө мүнөөнһөө шангаар тэмсэжэ оронхой.

Хонишодто анхарал табигдадаг болоо

(Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Полуяновай үгэһөө)

Хонишоной хүдэлмэри харюусалгатайшье, хүндэтэйшье гээшэ. Хониной тоо толгойе олошоруулха, нооһо ехээр абаха хэрэг гол түлэб хонишодой һайнаар хүдэлһэнһөө болохо. Тиимэһээ хонишодой байра байдалые зохид һайн болгохо, тэдэнэй культурна, ажаһуудалай эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандаха гэжэ партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Бэшэг соогоо онсо тэмдэглэһэн байна.

Манай колхозой правлени парти, правительствын заабариие бэелүүлэн, хонишодтоо хамтын байра шэнээр барина, холын отаранууд дээрэ радио тодхоно. Һаяхан манайшье отара дээрэ радио тодхогдоо. Теэд худалдаа наймаанай организацинууд отаранууд дээрэ табигдаһан радиоприемнигые батарейнүүдээр хангахын түлөө һаналаа табинагүй.

Парти, правительствынгаа анхарал оролдолгодо харюу болгон манай колхозой хонишод ажал хүдэлмэри дээрээ шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлажа байнхай.

Би хонин ажал дээрэ хүдэлжэ эхилһээр хоёр жэл болооб. Мүнөө жэл минии харууһалжа байһан шэрүүбтэр нооһотой эрьенүүдэй тус бүриһөө 3 килограмм 110 грамм нооһо хайшалжа абагдаа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо хонин бүриһөө 800 грамм нооһон ехээр абтаа.

Хонин ажалаа эрид хүгжөөхын түлөө шангаханаар лэ тэмсэхэ саг ерээ гээшэ. Хонидоо саг соонь һайнаар эдеэлүүлжэ, адуулжа, уһалжа байха гээшэ та бидэнэй нангин уялга мүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй Яруунын айкомой Эгэтын МТС-эй зонодохи секретарь А. В. Баендуев Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой хонишон А. Ц. Цыдыповае БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһантайнь дашарамдуулан амаршалжа байна.

Е. Ринчиновагай фото.

10 мянган хонин үрэжүүлэгдээ

(КПСС-эй Зэдын айкомой Цагаан-Усанай МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Харжгеевэй үгэһөө)

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэгые Зэдын хонишод өөһэдынгөө дайшалхы зорилго болгон абаа. Манай колхозуудай энэ жэлэй дүнгүүд парти, правительствын эрилтэнүүдые яашье хангаһагүй. Бидэнэр хони үсхэбэрилгөөр бии байһан угаа ехэ арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шаданагүйбди. Мүнөө хүрэтэр хонидой гарзалха, һубайрха ябадал үзэгдэнэ. Хонидһоо үшөөл нооһон багаар абтана. Хонин ажал дээрэ племенной хүдэлмэри хангалтагүй байһан зандаа.

Партиин ЦК-гэй, Советскэ правительствын Бэшэгые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, манай хонишод бии байһан дутагдалнуудаа түргэнөөр усадхажа, ажалай шэнэ амжалта туйлаха гэһэн уялгануудые абаа. Энэ жэлдэ хонидойнгоо тоо толгойе 180 мянга болгожо, нёдондонойхиһоо 18 процентээр олошоруулха зорилготой. Тиин 1960 ондо хонидоймнай тоо 300 мянга болохо юм.

Абаһан энэ уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө мүнөө үедэ аймагай колхозууд үбһэ тэжээл, силос бэлэдхэжэ абахын түлөө оролдожо байнхай. Энэ хэрэгтэ хонишодшье эдэбхитэйгээр хабаадана. Мүнөө үедэ хонишодой хүсөөр эхэ хонидой үбэлэй байра дээрэ 50—60 тонно силосэй багтаха нүхэнүүд баригдажа байна. Хонидые үбэлдөө, хабартаа бэлшээхын түлөө 800 гектар зелёнко таригдаа.

Хони үсхэбэрилгөөр энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэхын түлөө июль һарада 10 мянга шахуу эхэ хонид үрэжүүлэгдээ. Мүн колхоз бүридэ хонидой байра баригдана, хонишодто шэнэ гэрнүүд бодхоогдоно.

Аймагай партийна организаци хонишодой дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, тэдэнэй дунда политическэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулаад, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхэнь лабтай.

Хонидоо үбэл хурьгалуулдаг болохо

(Мухаршэбэрэй аймагай „Коммунизм" колхозой хонишон нүхэр Бадаровай үгэһөө)

Хонишоноор 8 жэл соо хүдэлхэ зуураа, нилээд олон бэрхэшээлнүүдээршье ушарһан саг байгаа. Илангаяа жэл бүри хониднай үбһэ тэжээлээр дуталдадаг гээшэ. Мүн хониной байра дутамаг.

Эдэ бүгэдэһөө боложо, мүнөө жэл хонидоо хабар орой түрүүлхэ баатай болгодоо һэн. Хонидые хабар хурьгалуулхада түбэгтэйхэн байгаа. Юуб гэхэдэ, хабарай сагта эхэ хонид ехээр турадаг, һү багатай байһан дээрэһээнь хурьгадай үбшэлхэ, гарзалха ябадал ушардаг. Хэды тиимэшье һаань, бидэ, хонишод, үсэд шангаар ажаллажа, абаһан хурьгадаа гарзагүйгөөр түлжүүлээбди. Мүнөө жэл 448 эхэ хонинһоо 458 хурьган түлжүүлэгдээ. Хонин бүриһөө абаха нооһонойнгоо түсэбые дүүргээбди. Хэрбээ нёдондо жэлэйхидэл адли үбһэ тэжээлээр дутамаг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ иимэ олон хурьга түлжүүлжэ шадахагүй һэмди. Саашадаа хонидоо үбэл эртэ хурьгалуулха зорилготойбди. Үбэл гараһан хурьгад алишье талаараа һайн.

Манай отарын хонишод ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абажа, хонин бүриһөө 3 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалха гэһэн уялгатай.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулая

(Сэлэнгын аймагай Юрөөгэй туршалгын станциин директорэй орлогшо нүхэр Гусевай үгэһөө)

Хонин ажалаа эрид хүгжөөхын тула ажалдаа зоотехническэ наукын туйлалта ба түрүүшүүлэй баян дүй дүршэл хэрэглэхэ ёһотойбди. Мүн хони үсхэбэрилгын культурые ба техникые дээшэлүүлээгүй сагтаа хонин ажал амжалтатайгаар хүгжөөгдэхэгүй байна.

Хэрбээ шэрүүн ба шэрүүбтэр нооһотой хонид бүхэли жэлэй турша соо адуулганда ябадаг, хамаагүй зүндөө хусада ородог, үүлтэрыень һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэдэггүй байһан һаа, нарин ба нарибтар нооһотой хонидые бардам тэжээлээр хангаха, һайнаар харууһалха хэрэгтэй .Тиигэжэ шадабал нарин ба нарибтар нооһотой хонид 4—5 килограмм нооһо үгэдэг.

Манай ажахын хүдэлмэрилэгшэд Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хониной фермэ дээрэ туршалгынгаа хүдэлмэриие ябуулна. Һүүлшын хоёр жэлэй туршада колхоздо ба өөһэдымнай ажахыда нооһо абалга хоёр дахин ехэ болоо. Энэ жэлдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз хонин бүриһөө 2 килограмм 670 грамм нооһо хайшалжа, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 226 килограмм нооһо абаа юм. Нооһо абалгын ехэ болохотой адли, тэрээнһээ ородог мүнгэн олзо доход ехэ болоно. Жэшээлхэдэ, 1954—1955 онуудта нооһо тушаалгаһаа 500—700 мянган түхэригэй олзо доход абадаг байһан һаань, мүнөө колхоз нооһо тушаалгаһаа 2 миллион 500 мянган түхэригэй олзо доход абаа.

Иимэ амжалта колхозой ба туршалгын ажахын хонишод хайшан гэжэ туйланаб гэхэдэ, нэн түрүүн хонидой харууһа эдеэлүүлгые эрид һайжаруулжа, хонин ажал эрхилхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдадаг болоо. Мүнөө хонидые һайнаар эдеэлүүлхэһээ гадна түхэреэн жэлэй турша соо бэлшээридэ ябуулдаг байнабди. Энэ жэлдэ нэгэ эхэ хонин бүхэндэ 1,8 центнер бүдүүн тэжээл. 23 килограмм концентрированнэ, 20 килограмм шэмэтэ тэжээл гаргашалагдаа. Мүн хуса бүхэндэ 3,5 центнер бүдүүн, 1,2 центнер концентрированнэ тэжээл гаргашалагдаа юм. Зун намарай үедэ хонидые сүүдхэдээ 12—14 час соо, үбэл хабарай үедэ 6—10 час соо бэлшээридэ ябуулдаг, үдэртөө эрхэ бэшэ хоёр дахин уһалдаг байнабди. Үбэлэй үедэ хонидоо овёсой, зелёнкын ба кукурузын һууридa адуулхада ехэ һайн байдаг юм.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулхын тула абаһан хурьгадаа түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, жэлтэй болоорынь тусгаар һайнаар харууһалдаг эдеэлүүлдэгбди. Шэрхи һайн хурьга абахын тула эхэ хонидые ороондо оруулхын урда тээ, мүн үбэлжэлгын эхилхын урда тээ һайнаар бэлшээжэ таргалуулдаг байнабди.

1955 онһоо эхилжэ, эхэ хонидоо дээрээ потологгүй аад, һайн хушалтатай байра соо түрүүлдэг арга хэрэглэдэг болонхойбди. Январь, февраль һаранудта иимэ байра соо 7—10 градус хүйтэн байдаг. Хурьгадай түлигдэдэггүй байрын температура 0 градусһаа 3—4 градус хүрэтэр хүйтэн байдаг юм. Хурьгадай байра соо хуурай солоомо зузаанаар дэбдихэдэ, хурьгад хүйтэ абадаггүй. Иимэ байрада түлжүүлэгдэһэн хурьгад үбэшэлжэ гарзалдаггүй, шэрхи бороор, үһэ нооһо үдхэнтэйгөөр түлжэдэг байна. Хурьгадай гарзалха ябадал энэ арга хэрэглэһэнэй ашаар усадхагдажа, 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьган хүрэтэр абтадаг болоо.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулхын тула племенной хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхые оролдонобди. Нэн түрүүндэ хонидые нооһонойнь шанараар илгажа, нарин нооһотой хонидые нэгэ отарада суглуулжа, ехэ нооһо үгэдэг хонидые эндэ үсхэбэрилдэг байнабди.

Хонишодой ажалые хүнгэлхэ хэрэгтэй

(Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Цоктоевагай үгэһөө)

Партиин Центральна Комитет болон Советскэ правительство хонин ажалые хүгжөөхэ тушаа бидэнэрэй урда харюусалгатай зорилго табиһан байна. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлэлсэхын түлөө манай колхозойшье хонишод шармайн оролдоно.

Колхозоймнай хонидой тоо толгой энэ жэлдэ 19700 болохо түсэбтэй. Мүнөө дээрээ түсэбөө хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байнабди. Үшөө 2500 хонин түсэбһөө дутана. Хони үсхэбэрилгөөр энэ жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхын түлөө июль һарада эхэ хонидоо үрэжүүлһэн байнабди. Манай отара дээрэ июль һарада 215 эхэ хонин үрэжүүлэгдэхэ аад, мүнөө 125 толгой үрэжүүлэгдээд байнхай. Һара дүүрэтэр үлэһэн бусад хонидоо үрэжүүлхэ зорилготойгоор хонишод хүдэлнэ.

Мүнөө жэлдэ манай бригадада 500 эхэ хонин даалгагдаһан юм. Энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 97 хурьга абажа, хонин бүриһөө 2,9 килограмм нооһо абаха түсэбтэй аад, 3,6 килограмм нооһо абтаа. Тиигэжэ нооһо абаха түсэбөө 140 процент дүүргээбди.

Манай отарын хонишод хурьгадые түлжүүлхэ талаар зарим тэды амжалта туйлаһан байна. Хурьгадаа эхэһээнь һалгаажа тушаахадаа эрхим хурьгадай шэгнүүр 37—38 килограмм, дунда зэргынь хурьгад 24—25 килограмм, эхир гараһан, бишыхан хурьгад 22 килограмм татаһан байна.

Хони үсхэбэрилхэ хэрэгтэ уһан ехэ хэрэгтэй гэжэ мэдээжэ. Мүнөө үедэ манайшье, мүн хүршэшье колхозуудай хонишод урасхал уһанһаа холо байһан бэлшээридэ ябадаг отарануудые гол түлэб худагһаа уһалдаг гээшэ. 800—900 толгой хонидые гараар уһалхын түлөө ехэхэн хүсэн хэрэгтэй ха юм. Теэд МТС-үүд, колхозууд иимэ ушарта хонишодой ажалые хүнгэлхэ, механизмын хүсөөр уһа гаргаха тушаа тон бага оролдолго гаргана.

Парти, правительствын Бэшэгтэ харюу болгон манай отарын хонишод ерэхэ жэлдэ 100 хонинһоо 120 хурьга абажа, хонин бүриһөө 4 килограмм нооһо хайшалха гэһэн уялга абанхай.

Хонидоо түргэнөөр олошоруулха аргатайбди

(Мухаршэбэрэй аймагай „Эрдэм" совхозой хонишон нүхэр Цыбиковэй үгэһөө)

Ойрын 3—4 жэлэй туршада хонидоо 2—3 дахин олошоруулха арга боломжо маанадта гүйсэд бии.

Энээниие бидэ, хонишод, өөһэдынгөө дүй дүршэл дээрэһээ харанабди. Би нёдондо жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 121 хурьга абажа, түлжүүлээ һэм. Мүнөө жэл зуун хонин бүриһөө 112 хурьга түлжүүлһэн байнаб.

Ямар аргаар иимэ амжалта туйлагданаб гэхэдэ, нэн түрүүн хонидоо үбэлэй эхин һаранудта хурьгалуулжа, малаа үбэлжэлгын үедэ хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангадагбди.

Үнгэрһэн зун, намарай сагта хонидоо харууһалжа байхынгаа хажуугаар манай отарын хонишод даажа байһан хонидтоо нэмэри үбһэ тэжээл бэлдэлсэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байха юм. Бригадымнай 6 хүн 50 гектарай ногооe сабшажа, эрхим шанартай үбһэ хонидтоо соможо абаа һэн. Мүн хурьгадай эдихэ витаминна тэжээл бэлэдхээ һэмди, кукурузын силос өөһэдынгөө хүсөөр дараһан байнабди.

Энэ жэлдэ мүн лэ өөһэдынгөө хүсөөр хонидтоо үбһэ тэжээл бэлдэжэ, ерэхэ үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэхэбди.

Барадий МУНГОНОВ

Хүсөөтэ горхон харьялна

7.

Урда Боорпдо эсэгэ басаган хоёрой отог руугаа опюжо ябаhан эгээл тэрэ боро хараанай уеэр Хёлгын голдо Бүмөөдэй хонишон хонидоо бэлшээриhээнь бусаажа, Хүсөөтынгөө зуhалан худар туужа ябаа hэн. Бүмөөдэй, дүшөөд гара наhанай набтар хара hамган, эсэнтэhэн янзатай, хонидойнгоо хойноhоо удаахан hалирна. Баруун гартаа ута бургааhа баринхай. Зүүн гартань—хүхэ эреэн туулмаг. Тэрээн соогоо үдэрэйнгөө хоол, сай шанаха хотелоогоо хээд ябадаг ха.

Бүмөөдэйе ажалша гээ hаа одооншье артелиин ажалша эхэнэрнүүдэй нэгэн гээшэ ааб даа. Бүмөөдэй урдахи ажалаа дуугайхан хээд лэ ябажал байдаг. Хабарай хара hалхиндашье, зунай галдама халуундашье, намарай саhа бороодошье, үбэлэй янгинама хүйтэндэшье hалан hандангүй, нөөхил хонидоо дахажа ябадагынь бүгэдэндэ мэдээжэ юм.

— Тади, тади. Хулай!—гэжэ Бүмөөдэй ганиран, хонидоо тууна. Хонидынь хүсэд садаагүй хэбэртэй, ябууд дундаа ногоо зулгаа зулгааhаар хотондоо ойртожо ерэбэ. Зундаа хонидоо хонуулдаг байрань үдэшын бүрэнхыдэ арhагар муухан хушалтаараа дарайжа, даншье hаа өөдэгүйгөөр, үнгэ зүhээ алдангяар харагдана. «Иигээд үhээрээ hаань, хушалтань нэгэ монсогоршье бороо барихагүй гүб даа. Нёдондо урзанданайхи шэнги баhал зүдэрэгдэхэ зүлгэнэгдэхэ юм бэзэ. Тиигээд энэ олон хониной хойноhоо ходо гансааран ябажа, эсэхэ юм hаа эсэхээр болоолби даа. Хоёр үбдэгоо хам гэхэ арга олдоногүй хаям даа. Тээсгэн ахалагша хонишоние эрижэ, Рэгзэд бригадирта захюулаа хамнайб даа. Теэд, мүнөөшье хүрэтэрөө хүниие эльгээнэгүйл даа. Рэгзэдтэш хэлэ, эргэнэгтэш хэлэ — адли. Хони хайшалалгын болоходол машинкатай хүнүүдые эльгээжэ, нооhо хайшалуулжа абабалшье дүүрээ, hүүлээшье бафюулангүй арилха» гэжэ Бүмөөдэй хонидойнгоо байрые харахадаа баhа дахин зүрхөө үбдэн бодоно.

Хонидоо байрынгаа ойро асархадань Данзанай Мухар-Сагаан гэжэ харуулшан урдаhаань угтан гаража, хонидынь хаалсаба. Одооншье Бүмөөдэйн хүлөө эжын амарха сагынь боложо, заахан модон гэртээ оробо. Харуулшан үбгэниинь ходо hайхан сай шанаад хүлеэжэ hуудаг—энэншье Бүмөөдэйдэ ехэ олзо байдаг даа. Хонишон эхэнэр гэртээ оромсоороо тулгатай галайнгаа ойро сомсойн hуугаад, хүлэржэ халуудаштараа хэдэн аяга халуун сай амарангүйгээр ужархиба.

Нээрээшье, Бүмөөдэй сайгаа ужа hууhадаа хамаг юртэмсэ дэлхэйн юумые хуу мартаад, аягатайхан сайдаа бүхы бэеэрээ шунгажа, таашаан таашаан hуудаг хаям даа. Сай хадаа тэрэнэй юунhээшье үлүүгээр дурладаг юумэнь hэн. Элдэб янзын сай хамаатүй ууха. Гэбэшье, түхэреэн углуутай ногоон сай алинhааншье дээрэ гэжэ hанадаг. Сайгаар гандаад байхадаа ямар нэгэн айлые ногоон сайтай гэжэ дуулаа hаа, зургаа-долоон модоной газарта байhан Шэлэ, Мухар-Шэбэршье хүрэтэр гүйжэ ошохо гээшэ.

Бүмөөдэй сайгаа ужа садахадаа hанаагаа амаржа, сэжэ сэдьхэлээ тэниижэ, үбэл зунгүй мүрэhөө hалгаадаггүй хүбэнтэй хүүртигэйнгээ пүмпыhөөр пүмпыгөөд, одооншье тэсэшэгүй халуун боложо ерэхэдэнь тайлажа хаяад, тамхяа орёобо. Тамхиниинь Бүмөөдэйн хоёрдохи жаргалынь гүб даа. Ан буи гэжэ, нэгэ бага сүлөөтэй болоходоо:

—Хүн хара ябаагүй гү, Гарабай ахай?—гэжэ Бүмөөдэй гэртэ ороhонhоо хойшо түрүүшынхеэ дуугарба. Томо гэгшын гааhа хүхэжэ hууhан Мухар-Сагаан толгойгоо үргэбэ:

—Үгыл даа.

Энэмнай таблад гара наhатай, тархяа сайhаншье hаа, яhалиг томо бэетэй, шурбэhэлиг бүдүүн балсантай үбгэн байха. Дайнда ябажа, үрөөhэн хүлгүй болонхой бэшэ hаа, Мухар-Сагаан магад хониной харуулшаншье боложо хэбтэхэгүйл байгаа ёhотой. Жэшээнь, модоной нарин дархан гү, али зүгышэн болоhойб гэжэ анхан яhала hанадаг hэн. Гэбэшье, дархан болоходоо ходо хүл дээрээ байжа хүдэлэгдэхэ хаям даа. Теэд, унишэрhэн ганса хүл дээрээ хэды мээ байжархихабши. Зүгышэн болохо гэхэдэшни баhа эрдэм бэшэг хэрэгтэй. Тэрээнhээ гадна, энэмнай колхоздоо балай урагша абтаагүй ажал хаям даа. Мухар-Сагаан өөрөө үхибүүгүй, ганса бэе хадаа ухибүүдтэ аргагүй дуратай. Бугатын дунда hургуулида hурадаг Этигэлжабайнгаа хаа яа амаралтынгаа урда үдэшэ: «Зай, абга, агнахаа ерээб даа» гээд орожо ерэхэдэнь, ухаа алдажа байха, үглөөгүүр hүнеэр бодожо, сай шанажа уулгаад, зуд ханамжатайгаар түхеэрүүлээд, агнууридань ябуулха. Тиигээд нэгэн-хоёр хэрмэ гү, али нэгэ шандага абажа ерээ hаань, баярлаха, магтаха гээшэнь дүрбэн тэнсэлгүй. Һула орожо ерээ hаань, тархяа маажад гээд: «Би хожом нэгэ юумэ oohорлоод байгуужам даа» гэжэ хүхихэ. Харин зундаа Этигэлжабынь колхоздоо аhан шадалаараа хамhалсажа, үбгэжөөлдэ балайшье оло харагдадаггүй. Тиихэдэнь үбгэжөөлынь тэрэнээ булайханаар hанашадаг. Этигэлжабынь мүнөө жэлдэ кукуруза гэжэ шэнэ ургамалые ургуулха звенодо оронхой юм аабза.

Хонишон харуулшан хоёр хоёр-гурбан хоморхон үгэеэ андалдаад, дахинаа абяагүй боложо, hулаханаар носоhон тулгатай галаа шэртэн, нилээд удаахан дуугай hуунад. Тулгын хоёр тээ тамхинай галнууд анилзана, гааhанай мохин шаршаганан урматайгаар бусална. Хана уняагаар галай hүлэмхи hүүдэрнүүд гүйлдэнэ. Улам бүри олошорон бадарhан одо мүшэд үрхөөрнь иралан шагаана. Тэрэ зүүн тээштэ, Хулhатын намагууд тээhээ бахын шарьяан бүри түргэдэнэ хэбэртэй.

«Үглөө баhал халуун үдэр болохонь даа» гэжэ Мухар-Сагаан hанаад, галдаа хоёр сусал удхалжа, тогоотой сайгаа тулга дээрэ табяадхиба.

«Сайгаа халаажа уугаад, харуулдаа гарахаар болобо ха».

—Добомнайш хаташоол дөө. Эндэхи үхэрнүүдhээнь байха хониднишш иигээд садахаа болихонь ха,—гэжэ Бүмөөдэй гэмэрээд, hуурихаа бодожо, дэрэ дэбисхэрээ заhана. Сайгаа ужа hууhан Мухар-Сагаан аягаяа газарта табижа, нөөхи гааhа аршуулаа баhа дахинаа hуулин дуугарба:

—Ган жэл болобо гээшэ даа. Доболиг газар шатажа, үндэгэ мухарюулхаар халзан болошобо даа.

—Тиимэл дөө. Миил таршаа хорхойнь гэжэ-э жэрхэдэhэ хүрэхөөр, ой гутахаар агшал дөө, хүл дороhоошни миил арбахорин тээшээ сагаалхижа байха...

—Бүмэ, сай ууха хаяаш?—гээд, Мухар-Сагаан гал дээгүүр үлын, хонишон эхэнэрые хараадхиба.

—Үгы-ы. Садааб,—гэбэ Бүмөөдэй.

—Али юм, сайда сададаг хүмши,—гэжэ үбгэжөөл хэр-хэр энеэбэ.

—Тугаарай зуд ангажа ерээд, сай hиибэлжэ hиибэлжэрхинэ hэм,—гэжэ хэлээд, Бүмөөдэй ойро зуура дуугай hууhанай удаа:—Юрэдөө Базаров бригадирта захюулха болоо ха, энэ бэлшээри юумэе яаха хээхэеэ байгаа юм? Энэ заахан бэлшээридэ иимэ олон мал хэды болотор ябуулхаш юм?—гэжэ нэмэбэ.

—Байза, хэды мал ябана гээшэб даа?—гээд, үбгэжөөл отара, гүүртэнүүдые тоолоно:—Эндэ, Хүсөөтэ горхонhоо зүүлжээ Һүүл нарhан хүрэтэр манай отаратайгаар тоолоо hаа, табан отара ябана. Тэрээн дээрэшни энэ гүүртын зуун табяад үнеэн...

—Яагааб даа, үшөө хубиин зуу гаран хонин.

—Тиимэ-э юрэдөө. Мартаад байнаб. Үшөө энэ гахайнуудшье яагааб даа. Тоолоод ерэхэдэ аргагүйл олон болохо шолмо хадаа.

—Зай, тиигээд Хүсөөтын баруун бэедэ юуд байна гээшэб? Байза...

— Тэндэшни баhал мүхөөгөө үгтэхэгүй олон байхал даа. Байза, Хүсөөтэhөө баруулжаа Хиидам хүрэтэр баhал табан отара хонин,— гэжэ байжа. Мухар-Сагаан баhа дахин хургаа дараба,— гурбан зуугаал үхэр, хоёр азарга адуун...

— Хамтадаа юрэдөө хэды толгой болоно хэбэртэйб?

— Отара бүхэндэ дүрбэн зуун хонин гэжэ бодоо hаа, дүрбэ мянган хонин болоно. Тиигээд үшөө үхэр, адуун, хубиин хонид — эдэшни аяар юhэн зуугаад толгой болошхол ха.

— Пэхь даа, яагааш олон болоно гээшэб даа. Таба мянга!— гэжэ Бүмөөдэй гайхаба.— Теэд газарынь гэжэ миил альганай шэнээн. Хэды десятиинэ байгаа хаб даа?

— Анхан колхозой тогтоходо хэмжэгдэhэнэй ёhoop Һүүл нарhанhaa Хиидам хүрэтэр мянга зургаан зуун гектар бэлшээриин газар гэжэ тоотой юм hаабза,—гээд үбгэжөөл тордиhогүйгөөр харюусана.

— Гарабай ахай, та юрэдөө альган дээрээ уншаhандал хуу мэдэжэ байналта,— гэжэ Бүмөөдэй ехээр гайхаба.—Яагаа юумэ мартахагүй тархи гээшэб?!

— Минии мэдээгүйдэ хэн мэдэхэ юм,— гэжэ Мухар-Сагаан урмашана.—Энэ газарышни захаhаань заха хүрэтэр хэмжэлсэhэн даа, коммуна артель тогтоолсоhон даа хүн гээшэ бэзэб. Юу Мухар-Сагаан түрэхэhөө хойшо үрөөhэн хүлтэй байгаа аабза гээ гүш,—үбгэжөөл hуури дээрээ обогонон, зуд баяртайгаар, хүнхеэтэйгээр энеэбэ.

— Хари даа.

— Тэрэ мянга зургаан зуу сооhоо табан зуун гектар Шандагатые гаргажа хаяхабди,— гэжэ Мухар-Сагаан гэнтэ нөөхи бэлшээриеэ дахин хэлэбэ.— Мүнөө жэлдэ малаа Шандагата абаашаагүй байна ха юм даа. Ургасань муу гээ юм гү, бү мэдэе...

— Эндэхиhээ муу байгаа аабы даа. Адуугааш hаань тэрээн руу абаашажа, эндээ нэгэ бага сүлөө оруулхаа яана гээшэб, тархи халагни? Хамаг малаа хуу нэгэ газарта хагшалуулжа байхадань юун болохо юм?—гэжэ гэмэрэн, Бүмөөдэй хүнжэлдөө оробо.

— Юун болохыень колхозойнгоол ноёдhoo hурыш,— гэжэ үбгэжөөл баhа энеэбэ. Тиигээд дуугай боложо, гааhаяа дээрэ дээрэhээнь hорон улагашуулба. Тэрэнь урдынхида орходоо hөөл шангаар, hөөл сухалтайгаар шииганахадал гэнэ.

— Та правлени ошожо, хөөрэлдэжэ ерэхэ бэшэ гүт?— гэжэ Бүмөөдэй эдеэрхээдхибэ. Теэд, харуулшан үбгэн тэрэнииень дуулаагүй юм гү, гааhаяа хүхэжэ, аниргүй hуужа hуутараа:

— Шандагатаяа дабhалха гэжэ гамнажа байгаа бэшэ юм гү,—гээд, хоротойхоноор дуугарба.—Хүнэй нэгэ юумэ зааhан хэбэртэй хэлээ hаа, тэдэшни дурагүй байдаг ха юм—«хэн юун аад, маанадhaa урид мэдээд, заасагаабаш» гэжэ hанаха. Тиигээд шинии хэлээшээр оройдоо зорёоншье hаа болохогүй. Тиимэ ехэнүүд болошоо ха юм. Ээх-хэ, мунхаг ябадал гээшэ даа... Тээсгэншье юрэдөө юун гээш даа. Энэ Дэрхэйндэ Базаровтай дайралдаад, бэлшээри, мал адагуусан тухайгаа hанаагаа зобоhондоо хэды үгэ дуугараадхиhамни хари гээ тэрэмни хобирhо сухалаа хүрэжэ, мэнтэгэр дээрээ мэнтэгэр улаан болошоод: «Мухар-Сагаан,—бэшэ зон намайе Гарабай ахай гэгшэ,—Дэрхэй бидэ хоёрто бү заал дөө, баhа туд тудтаа тархитай зон ябана гээшэбди. Тэрэ тухайн юумые өөhэдөөшье мэдэжэл ябадаглди даа. Харуул хараха наряадтай hэн хойноо тэрэнээ hайнаар хараад лэ ябаха юм гүбэ» гэхэ аа гүбши. Юрэдөөл шамда юуштэб гээ даа. Сухалаа хүрэжэ тэhэршоогүй hууhан аад, тиигэжэ хэлэжэрхёод, үшөө Дэрхэйе харан харан hи-hи гэжэ дүлижэ шахажа байжа энеэхэ юм. Ехэл муу дотортой, модон голтой хүн даа. Шамда сэхынь хэлэнэб, юу хүн амитанда гүбэд гэхэ hэн гүш даа. Миниишье сухал хүрэшоо, юу хээ дуугаржархихам аа гү гэhэн аад лэ, юрэдөөл хяараг саашаа гэжэ hанаад, бэеэ барижа абаа hэм. Рэгзэдэй тиижэ дуугархада Дэрхэй ехэл аягүйрхээ ха, уруугаа харашана бэлэй. Бишье гаража тонилоо hэм. Юрэдөөл энээнhээ хойшо ноёдто юумэ зааhан хэбэртэйгээр гүбэд гэхэеэ болёоб. Жаалдаг саашаа, мүрөө хараад лэ ябуужам.

Мухар-Сагаан хамаг гомдолоо хэлэжэ хэлэжэрхёод, тогоотой сайгаа шабхажа байжа уугаад, модон хүлөө хахинуулан бодожо, хүбэнтэй хүүртигээ, дулаан малгайгаа үмдэбэ — зунайшье hүни hаа, баhал хүйтэхэн байха ха юм даа. Тииhэн бэеэрээ ганса аматай хуушан буугаа углууhаа абажа, газаашаа гаража ябахадаа:

— Хооhон добоёо мэрүүлыт тээд. Үгыш hаа, тэрэ Хулhатынгаа намагай хорхой шабхай соо адуулыт. Пужааласта,— гэжэрхихэдэнь хонишон эхэнэрэй зосоо хүйтэ даажа, нюдэниинь далтирхадал гээд, «Бурхан зайлуул! Юу хэлэнэ гээшэбта?» гэжэ үгэлэн гээгдэбэ. Тэдэ үгэнүүдынь тиимэ hүртэйгөөр, тиимэ аймшаттайгаар, сэхэ руунь хэлэгдэhэя байгаа ха юм.

«Энэ үбгэншье ноёдтой хөөрэлдэхөө ошохогүйл гээшэ ааб даа. Шэлэ хүзүүгээ таталдаа hэн хойноо урагша хойшогүй болоо гээшэ» гэжэ Бүмөөдэй унтахынгаа тэндэ ухаандаа оруулаа hэн.

ХИЛЫН СААНАҺАА ЕРЭҺЭН ТЕЛЕГРАММАНУУД

Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын ниислэл хото—Пхеньян жэлhээ жэлдэ улам гоё hайхан боложо байна. Японско булимтарагшадhaa Корейч сүлөөлэгдэhэн үдэр—августын 15-хүрэтэр 33 мянган квадратна метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдажа дүүрэхэ юм.

Пхеньяние шэнэдхэн hэргээхэ түсэбэй ёhoop августын тэн болотор институдай байшан, дунда hургуули ба 3 кинотеатрнууд баригдажа дүүрэхэ ёhотой.

Тайдонг мүрэнэй эрьеэр ехэ ажал хэгдэжэ байна. Хүн зоной уhанда ороод, наранда бэеэ шараха газар, сэнгэхэ зугаалха сэсэрлигүүд түхеэрэгдэнэ. Пхеньянай зүүн хубида стадион баригдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Пхеньянай студентнэр городойнгоо зүүн хубида ажаллажа байна.

КНДР-эй Центральна Телеграфна агентствын фото.

КНР-эй Гүрэнэй Соведэй тогтоол

ПЕКИН, июлиин 26. (ТАСС). Синьхуа агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, ажалай дүршэл шадабариие гуримшуулхын түлөө, баруунай буржуазна этэгээдүүдтэй тэмсэхэ талаар болоhон хүдэлөөндэ гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадаха тухай тогтоол июлиин 26-да КНР-эй Гүрэнэй Соведэй пленарна заседани дээрэ баталагдаба.

Тогтоол дотор иигэжэ хэлэгдэнэ:

Ажалай дүршэл шадабариие гуримшуулхын түлөө, баруунай буржуазна этэгээдүүдтэй хэлсэхэ талаар мүнөө үедэ манай ороной арад түмэн Хитадай коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро айхабтар ехэ хүдэлөө эрхилжэ байна. Энэ тэмсэл социалистическэ революциие ба манай ороной гүрэнэй байгуулалтын үндэhэ hуурие хамгаалха зорилготой. Хитадай Арадай Республикын үндэhэн хуули дотор заагдаhанай ёhoop «гүрэнэй органуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэд арадай демократида үнэн сэдьхэлээрээ шүтэнги байха зэргэтэй. Бүхы хуули ёhые б.. Конституциие наринаар сахиха, арад зондоо алба хэхын тула хамаг хүсэеэ зорюулха ёhотой». Иимэ дээрэhээ гүрэнэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ хүдэлөөндэ хабаадаха гээшэ өөhэдымнай арюун нангин уялга гэжэ тоолохо болоно.

Египедтэ арадай гэгээрэл хүгжэжэ байна

КАИР, июлиин 26. (ТАСС). Египедэй гэгээрэлэй министрын орлогшо Тах Ан-Ныммртэй хэhэн хөөрэлдөөгөө «Иджсхиан газетт» газетэ толилобо. Тэрэ хөөрэлдөөн дотор Египедтэ арадай гэгээрэлэй хүгжэжэ байhан тухай, элдэб hургуулинуудай баригдажа байhан тухай хэлэгдэнэ.

1952 оной урда тээ бүхэли арбан жэл соо hургуулинуудые барихын тула оройдоо 2640 мянган египетскэ фунт hомологдоhон байгаа гэжэ Ан-Нымр мэдүүлбэ.

1952 ондо бүридүүлэгдэhэн Египедэй шэнэ правительство шэнэ шухала асуудалые тон ондоогоор шиидхэжэ эхилhэн байна гэжэ Ан-Нымр хэлэбэ. Һургуулинуудые бариха ба тэдэниие мүнгэ зөөреэр хангаха тухай юрэнхы түсэб зохёогдоо. Хубисхалай hүүлээрхи табан жэлэй турша дотор элдэб hургуулинуудые барилгада 34880 мянган египетскэ фунт гаргашалагдаа.

1963—1964 онууд хүрэтэр нэгэдэхи шатын 4 мянган шэнэ hургуулинуудые барижа дүүргэхэ түсэб мүнөө үедэ зохёогдоод байна гэжэ Ан-Нымр үргэлжэлүүлнэ. Тэдэнэй тоодо 3 мянган hургуулинуудынь гэгээрэлэй министерствын мүнгэ зөөреэр бодхоогдохо юм. Бусад hургуулинуудынь ниитын албанай соведэй мүнгэ зөөреэр баригдаха болоно. Табанжэлэй турша дотор хоёрдохи шатын 174 hургуули, мүн тэрэшэлэн дээдэ hургуулинууд баригдаха ёhотой гэhэн хараа түсэб гэгээрэлэй министерство зохёогоо.

Техническэ hургуулинуудые ба үйлэдбэриин дүй дүршэлтэй болгохо hургуулинуудые бариха хэрэгтэ онсо анхарал табигдана. Үйлэдбэриин дүй дүршэлдэ hургаха 15 шэнэ hургуули нээхэ гэжэ гэгээрэлэй министерствын техническэ hуралсалай департамент бэлэдхэл ябуулжа байна. Энэ жэлэй сентябрь hарада Миния, Мансур гэжэ газарнуудта хоёр шэнэ технологическа институдууд нээгдэхэ юм.

Таиландын олониитын элитэ ехэ ажал-ябуулагшадай эрилтэ

ПЕКИН, июлиин 26. (ТАСС). СЕАТО-hаа шадаал hаа түргөөр Таиланд гараха ёhотой гэжэ оло мянган хүнэй хабаадалгатайгаар Бангкогто болоhон митинг дээрэ нэгэдэмэл социалистическэ фронтын генеральна секретарь, Таиландын парламентын гэшүүн Карапати гэдэг июлиин 21-дэ тэмдэглээ гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэнэ. Оронoймнай дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадуудай оролсожо байhан дээрэhээ иимэ бэрхэшээлтэ байдал бидэндэ тохёолдоо гэжэ тэрэ зааба. «Реактивна самолёдууд, танкнууд, буу зэбсэгүүд бидэндэ хэрэггүй. Манда заводууд хэрэгтэй» гэжэ тэрэ хэлэбэ. Холбоото Штадуудай «хүндэлэндэ хүлөө хэhэнhээ» боложо, манай арад зон үгырэн ядаржа байна. Энэ бэрхэшээлтэй байдалhaa гарахын тула Таиландын гадаадын политикые эрид хубилгаха, Холбоото Штадуудай туhамаршан байхаяа болихо ёhотойбди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Нэгэдэмэл социалистическэ фронтhoo парламентын гэшүүнээр hунгагдаhан Бурконг Бунпет энэ митинг дээрэ иигэжэ мэдүүлбэ: «Империалистическэ дарлалтын бугуулиие дары түргөөр абажа хаяха ёhотойбди. СЕАТО-hаа гаража, эб найрамдалай ба бэеэ даанхай байдалай политика ябуулхыень правительствоhаа эрихэ зэргэтэйбди».

«Гайд-Парк» гэдэг партиин центральна комитедэй гэшүүн Наи-Сунун Нинбангкаг Бангкогто болоhон олониитын митинг дээрэ июлиин 20-до үгэ хэлэбэ. Тиихэ зуураа, Таиландын экономическа хүшэр хүндэ байдалые hайжаруулхын тула бэеэ даанхай политика ябуулхые уряалба.

Камбоджодо шэнэ правительство бүридүүлэгдэбэ

ХАНОЙ, июлиин 27. (ТАСС). Сим Варай бүридүүлhэн шэнэ правительствые ба тэрэнэй программые Камбоджын национальна суглаан үсэгэлдэр хаража үзөөд, олонхиин дуугаар баталба гэжэ Пном-Пеньскэ радио мэдээсэнэ.

Оронойгоо бэеэ даанхай байдалтай байха тухай принц Народом Сианугай хараалhан ба Камбоджын арад зоной бүрин түгэс дэмжэдэг политикые шэнэ правительство эрид шууд бэелүүлхэ байна гэжэ өөрынгөө үгэ соо Сим Вар мэдүүлбэ.

Франци КНР хоёрой хоорондохи харилсаа[illegible] гуримшуулхын түлөө

ПАРИЖ, июлиин 27. (ТА[illegible] Национальна суглаанай гада[illegible] хэрэгүүдые эрхилхэ комиссиин шүүн, депутат-коммунистка М[illegible] Клод Вайян-Кутюрье Хитадай [illegible] дай Республикые Франциин [illegible] хэ тушаа асуудалаар «Юма[illegible] газетэдэ тусхай статья толи[illegible] Французска правительство [illegible] гөө орондо аша туhатай байха[illegible] лыень харалсангүйгөөр, арадай [illegible] тадтай харилсаа байгуулха[illegible] гэhэн лэ хараа шугамаа үсэд [illegible] рүүгээр баримталжа үргэлжэлү[illegible] гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Холб[illegible] Штадуудай «үгэhөө гарахагүй[illegible] жэ Франциин правительство [illegible] политика ябуулна бшуу. Бару[illegible] олохон гүрэнүүд, тэрэ тоодо В[illegible] кобритани, Дани, Голланди, [illegible] веги Хитадай Арадай Республ[illegible] тай харилсаа холбоогоо үни [illegible] гуримшуулаа гэжэ статья дотор лэгдэнэ. «Иигээд байхада мана[illegible] юугээ хүлеэнэ гээшэб?—гэжэ [illegible] ри-Клод Вайян-Кутюрье асу[illegible] табина.—600 миллион хүн зо[illegible] ороной правительствые мэдэрдэ[illegible] Хитадай заха хизааргүй ужам[illegible] зар дайда дээрэ засаг түрые б[illegible] жа байhан правительствые мэ[illegible] дэггүй, дайнай урда тээхи үеын[illegible] орходоо өөhэдынгөө ороной га[illegible] дын худалдаа наймаае таба д[illegible] ехэдхэжэ шадаhан правительс[illegible] мэдэрдэггүй оройдоол гансаха[illegible] рэн үлэшэхэмнай бэшэ гү?».

Алжир тухай асуудалые зүб[illegible] хэлсэхэеэ байhан ООН-эй генер[illegible] на ассамблейн ээлжээтэ сессиин[illegible] да тээ Вашингтоной дурьень г[illegible] хагүй гэжэ оролдоhондол Ф[illegible] цузска правительство иимэ ха[illegible] шугам баримтална гэжэ статья[illegible] автор онсо тэмдэглэнэ.

Оманска городууд дээ[illegible] бомбо хаягдана

БЕЙРУТ, июлиин 27. (ТАС[illegible] «Телеграф» газетын мэдээсэhэ[illegible] ёhoop, үсэгэлдэр английска а[illegible] циин бомбодоhоной эсэстэ Ома[illegible] Назва, Ивки городууд баран[illegible] шахуу hандаргагдаба.

Омандахи үндэhэ яhатанай [illegible] hалгаае дараха зорилготойгоор [illegible] лийска сэрэгэй командовани [illegible] нойнь hуурин газарнуудые ойры[illegible] хоногой турша дотор бүри ех[illegible] бомбодохо түсэб зохёобо гэжэ г[illegible] тэнүүд мэдээсэнэ. Адендэ база[illegible] байhан самолёдууд хэрэглэгд[illegible] Бумайми гэжэ нютаг руу нэмэ[illegible] сэрэгүүд эльгээгдэхэ, мүн тэрэ[illegible] лэн Оманай бүхы газар дай[illegible] Маскат султанай сэрэгээр эзэлү[illegible] хэ юумэ аа гү гэжэ энэ түсэб дэ[illegible] hээнь тухайлагдана.

„Францида мүнгэнэй сэн ех[illegible] гэгшээр унахаяа байна“

ПАРИЖ, июлиин 27. (ТАС[illegible] Һаяар хилээмэнэй сэн дээшэлхэ[illegible] мүн тэрэшэлэн городской ба ту[illegible] замай транспортда hуужа ябa[illegible] най түлөө түлбэри нэмээгдэхэнь[illegible] жэ мүнөөдэр Францида соносхо[illegible] бо. «Түүхэй эдүүдые ондоо орон[illegible] асархаяа болиhоной эсэстэ мүнгэ[illegible] сэн ехэ гэгшээр унахаяа бай[illegible] ажалгүй хүнүүдэй тоо олошорхо[illegible] гэжэ энэ ушараар дашарамдуу[illegible] «Комба» газетэ бэшэнэ.

Гватемалын президент алагдаба

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 27. (ТАС[illegible] Гватемалын президент Кастил[illegible] Армас энэ hүни алагдаба гэжэ а[illegible] риканска телеграфна агентст[illegible] нүүд мэдээсэнэ. Өөрынь ами са[illegible] шадай нэгэн байhан Ромео Вас[illegible] Санчес гэгшэ тэрэниие хорло[illegible] байна. Алагша хүниинь коммун[illegible] байгаа гэhэн худал үгэ засаг [illegible] ригшадынь тэрэ дороо тараа[illegible] Президентые алаhанайнгаа hүүл[illegible] Санчес бэеэ хорлон үхэбэ. Орон[illegible] торнь онсо байдал соносхогдоо. В[illegible] це-президент байhан Луис Арт[illegible] Гонсалес-Лопес саг зуура пре[illegible] дент байхаар томилогдобо.

Американска сэрэгшын зэрли[illegible] ааша

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 27. (ТАС[illegible] Американска сэрэгшын гаргаh[illegible] зэрлиг ааша тухай Юнайтед Пре[illegible] агентствын корреспондент С[illegible] Хуанhаа (Пуэрто-Рико) мэдээсэ[illegible] Һогтуу американска матросой [illegible] лоодожо ябаhан автомобиль [illegible] лиин 26-най үдэшэлэн түргэн д[illegible] даа нүгөө машинэ дайраба. Т[illegible] машина соонь Коста-Рикын га[illegible] дын хэрэгүүдэй министр Марио [illegible] меса Кальбо hамгатаяа ябаhан а[illegible] хоюулаа шархатаа.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэн

Хэжэнгын аймагай Оротой Адаг гэжэ нютагтахи эхин hургуулиин директор Ц. Т. Тохтохоев hургуулияа hуралсалай шэнэ жэлые угтахаар хүсэд бэлэн болгобо. Эдэбхитэй багша нүхэр Тохтохоев hуралсалай жэлэй дүүрэн сасуу түлеэ салhа бэлдэхэ, hургуулиингаа, мүн багшанарай байха гэрнүүдые заhаха, шэрдэхэ хүдэлмэриие эмхидхэжэ захалhан юм.

Мүнөө hуралсалай жэлдэ хүсэд хүрэхэ түлеэн бэлэдхэгдээд, хашаада оруулагдаа. Һургуулиин байшан, багшанарай гэр байра баран заhагдажа, шэрдэгдээ. Мүн ерэхэ hуралсалай жэлдэ хэрэглэгдэхэ номууд абтанхай.

Мүнөө hургуулиин hурагшад тариянай поли, огород буртаг үбhэнhөө сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ ябалсажа байна. Һүүлэй мэдээгээр 60 гектар тариянай поли буртаг үбhэнhөө сэбэрлэгдээ.

Д. Дагбаев.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина. 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74. отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов —35-14. культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации и писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00484. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР, Зак. № 3841.